

11-12

10. XI. 1932.

krat,

PRIJATEL!

Takile so zavitki pravih

domaćih izdelkov

jugoslovanske tvornice Dr. A. Oetkerja

Dr. A. Oetker-jev
vanilinov sladkor
za kuhinjo.

Ta zavitek zadostuje, da dobite velik pudling,
krema, kolač ali 1 liter likerja prijeten
vaniljev aroma.
Vsečina tega zavitka nadomestuje 2-3 stroke
dobre vanilije.

Doktor Oetker-jev
pecilni prašek
je najboljši!
Zakonito zaščiten pod
imenom
Backin

Od gospodinj pohvaljen in
milijonkrat izkušen

Bactamid
(nadomestek za jajca)
od Dr. Crata in Dr. Oetkerja

nadomestila moč za sijanje testa in
barvo jajc; noževa konica tega praška
vsebuje moč barve enega rumenjaka
kakor tudi moč enega beljaka.
Bactamid se koristno doda vsaki moč-
nati jedi in pecivu, posebno omeletam,
zličnikom, rezancem, krpicam, cmo-
kum, buhteljam, kolačem, maslenemu
in krehkemu testu itd., kakor se dobi
lepo obliko in je lahko prebavljivo.

Dr. Oetker-jev
PRIPOMOČEK
ZA
VKUHAVANJE
za gospodinjo.

Vsečina tega zavolčka uporabljena po
onostranskem navodilu, da 5 kg vkuha-
nega sadja, zelena, marmelade, sad-
nega sokovja, komaram in sličnem
stalnosti in zabrani njih kvarjenje po
plesnobi ter kisanju.

Dr. Oetkerjevi šartilji kakor tudi pudlingi, kreme in drugi izdelki
se dobe v vseh trgovinah

Krasne plašče in obleke

zase in za svoje drage. — Pri nas dobite veliko izbiro po svojem okusu. — Oglejte si zalogo.

DRAGO GORUP & Co., Ljubljana

Miklošičeva cesta števil. 16/I. Hiša Del. tisk. (Bamberg).

Telefon 32-33.

Zahtevajte po trgovinah domače proizvode

„IMPREGNO“

higienične krtače za pod, parkete in pohištvo;

voščilo (pasta za tla) za pod, parkete in pohištvo;

polituro za pod, parkete, pohištvo in linolej;

krpe za čiščenje kovin brez vsakršnih drugih sredstev;

ekstrakt za pokončavanje muh in vsega drugega mrčesa;

aparati za umivanje oken, posebno zgornjih delov, ne da bi se vzpenjali na okno.

Imamo na tisoče priznanj.

„IMPREGNO“

tvornica higieničnih krtač in drugih domačih potrebščin

ZAGREB, Langov trg 4.

Telefon 86-88.

Zastopnik za Dravsko banovino je g. Š. Šalamon, Ljubljana, Napolenov trg 7/III.

Dobro blago zahteva

tudi okusno zunanost

Opremite torej Vaše izdelke z lepimi ovoji, modernimi etiketami itd., ki Vam jih dobavi po nizki ceni

litografski zavod
ČEMAŽAR & DRUG

Ljubljana, Igriška ulica št. 6

TELEFON 25-69

PROTI SONCU IN VETRU SE MORATE
PRAVOČASNO

ZAVAROVATI S PRIMERNIM MAZILOM,
KI VAM DA TUDI
LEPO BARVO
KOŽE

PRAV TAKO

PA MORATE
IMETI TUDI
PRIMERNO
OBLEKO IZ
TRPEŽNEGA
IN NEPRE-
MOČLJIVEGA
BLAGA, KI
VAS OBVA-
RUJE MO-
KROTE IN
VETRA, KI PA
IMA TUDI
LEPO BARVO
IN VZORCE!

VSAKOVRSNO
BLAGO IN SPECIALITETE
ZA SMUČARSKI KROJ

F. KS. SOUVAN
LJUBLJANA, MESTNI TRG 24

IZBERITE PRAVOČASNO! SICER...

Tri kapljice

«NICOTLESSA»

uničijo strup v Vaši cigareti. Steklenička in aparat staneta 22 Din.

Naroča se pri:

«NICOTLESS», Ljubljana
Dalmatinova ulica šte. 10/m

Škrlatinka, davica, ošpice

so nalezljive bolezni. Otroci, ki pridejo v stik z bacilonosci ali z ljudmi, ki so stregli bolnim, prav lahko nalezijo otroške bolezni.

Obvarujte svoje otroke. Kadar razsaja v Vaši okolici taka bolezen, se umivajte vsi prav pogosto. Kot razkuževalno sredstvo uporabljajte

SANITOL.

V vsaki lekarni in drogeriji ga dobite. Lahko pa naročite Sanitol pri CHEMOTECNI, d. z. o. z. v Ljubljani, Mestni trg št. 10 (Skaber-netova hiša na dvorišču).

Originalne steklenice imajo znak:

Patentni zložljivi fotelj

posebno priporočljiv za bolnike, ki trpe za astmo ali za drugimi bolečinami v nogah

I. KLOBČAR
LJUBLJANA

Poljanska cesta 17
dvorišče

Priporoča se tudi za vsa v tapetniško stroko spadajoča dela, ki jih izvišuje po najnižjih cenah.

Ustanovljeno l. 1879

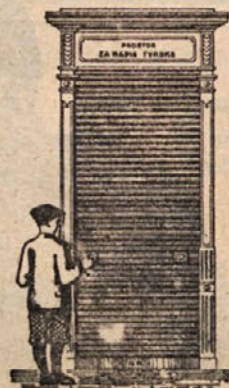
Telefon 2553

Ključavničarstvo

AVGUST MARTINČIČ

Ljubljana, Rimska cesta št. 14,

prvo in edino podjetje za napravo jeklenih valjčnih zastorov v Sloveniji,

priporoča napravo novih valjčnih zastorov in njih popravilo po konkurenčnih cenah ter ima vse pripadajoče blago stalno v zalogi.

Izdeluje in se priporoča za naročilo solčnih plah, okrižij vsake vrste, od preproste do najbogatejše izvedbe, škarjastih omrežij, železja za štedilnike, ventilacij raznih vrst, raznega okovja, železnih vrat in oken, okroglih železnih stopnišč, predpečnikov iz železa in bakra itd.

Avtogensko varjenje ♦ Avtogensko rezanje
Stalna zaloga štedilnikov v priznani, vestni in solidni izvršitvi

L. MIKUŠ, Ljubljana

MESTNI TRG ŠTEV. 15

Dežniki

Na drobno! Ustanovljeno leta 1839. Na debelo!

Obleke po meri

v zadnjih pariških modnih kreacijah in po cenah, ki ustrezajo sedanjemu času.

SPLOŠNO
KROJAŠTVO

MAKSO NEČIMER

Ljubljana, Šelenburgova ul. 4 (II. dvorišče)

ČITAJTE „DELAVSKO POLITIKO“ NAROČA SE Z
MARIBOR
POŠTNI PREDAL 22

PRIJATELJ

ILUSTRIRANA
DRUŽINSKA REVIIJA

Ivan Albreht:

B e b a L j u b i c a

Ljubica je bila še čisto majhna, ko je že začevala živeti po svoje. Včasih so se njene mlajše in starejše sestre in sestrične igrale in švigale po hiši in po vrtu, a Ljubica je nenadoma zaihtela in se skrila v temen kot.

«Kaj ti je, Ljubica?» se je čudila mati. Oče in ujec in strina in snaha, vsi so se čudili Ljubici, ki ni nikdar hotela povedati, zakaj sredi veselja tako naglo zajoče in beži v samoto.

Ljubica še sama ni vedela, kako je prav za prav z njo. Imela je čisto čudne sanje. Njen dom, preprosta zagorska kmetijska hiša, se je nenadoma spremenil v graščino, a Ljubica je bila grajska gospodična. Vsa v svili in tančicah je hodila po prostranih sobanah in številna služinčad ji je stregla in vestno izpolnila sleherno njeno željo. Zgodilo se je potem, da je sredi razkošja slišala zašepetati lokavega služabnika:

«Ej, bodi kakorkoli, lepa pač ni naša gospodična!»

Znoj jo je oblil od srda in nejevolje. Srdito je šinila, da kaznuje nesramneža, pa se je prebudila iz sanj in jela kakor omotična plakati.

«Jelite, mati, da sem lepa! — Strina, čujte, saj sem lepa? — Zlato vaše sem, ste rekli. Jelite, strina, sonce vaše sem in lepa, jelite, lepa?!»

Splašila je iz spanja vso hišo in zapored so jo morali tolažiti drug za drugim, da je lepa, blaga, dobra Ljubica, kakor cvetka v vesni, kakor zvezda jasna, zlato materino. Polagoma se je pomirila, a spala ni potlej tisto noč nič več. Zgodilo se je tudi, da je bil oče ali ujec vinjen, ko je začela rogoviliti Ljubica. Tedaj ni bila deležna tolažbe, ampak je oče planil, zarobantil in se razhudil, pa je lopnil malo, da je jecnila in obmolnila. In še ujec je pomagal.

«Bom ti vruga, zlato naše! Nadloga si in budalo, poslano nam ubogim v pokoro. Samo gani se, pa ti posvetim, da boš vedelo čivkati vse noči. Vrag te jaši in nevolja!»

«Dobro,» je potrdil oče, zamahnil še parkrat po Ljubici in končno zadovoljno pripomnil:

«Čisto dobro je zdaj! Vidiš, Ive, kako znam jaz z deco! Nasta in Bara in Jela, vse babe niso za nič! Kaj, Ive, jaz pa znam!?»

«Boga mi, Mato, dobro govoriš in prav si povedal. Pij!»

Oče in ujec sta pila, a Ljubica se je tiščala na slamnici pod razcapano odejo in kovala maščevalne naklepe. Zgodaj zjutraj je zlezla v lahki oblecki na plano, kjer so se pasle goske in račke, pa jih je vabila k sebi. Živali so jo zvedavo gledale in gagale proti njej, ponosni gosak je krilil in oprezno iztezal vrat, a Ljubica je hlastnila in ga zadavila. Po petero, šestero živali zapored je pokončala in jih zmetala pred hišo na kup, potem pa je sedla kam v senco in prepevala, kakor da je radost edini njen delež na svetu.

«Jojme, goske,» je kriknila mati, ki je zagledala podavljene živali. Vse ženske so pridrele iz hiše in javkale, dokler ni odločila strina Jela:

«Dajmo in očistimo živad. Za gospodo bo še vedno dobra.»

Mati Bara in Nasta, njena polsestra, sta se brž lotili dela, a Jela je odšla k Ljubici.

«Si jih ti, jeli?»

«Pa zakaj me je oče tepel, ko sem bila žalostna in nesrečna?»

«A zakaj si bila nesrečna?»

Ljubičine rumenkastorjave oči so se zasvetile v solzah.

«Kaj jaz vem! Oni grajski mi je rekel, da nisem lepa —»

In je brž spet zajokala.

«Kaki grajski? Kje?»

Strina Jela ni mogla razumeti, a Ljubica ni znala povedati. Sklenila je roke in se zagledala predse. Premočne lične kosti so dajale izrazu njenega obraza nekaj trdega, skoro surovega, a polt je bila nežna, kakor žolta in z lahnim rožnim nadihom.

«Saj si zlato moje,» jo je skušala strina, Ljubica pa jo je pogledala, se ji nenadoma zasmejala in odbrzela.

«Nisem vaša in ne mamina,» se je hihitala iz dalje. «Jaz sem gospodična in bom hodila v svili in tančicah, ker nisem kmetica.»

Strina Jela se je prekrizala:

«Sveta Mati Bistriška te usliši ali reši!»

Debela solza ji je zdrknila po licu in se zatekla v ostro gubo nad zgornjo ustnico...

Ust je bilo dosti pri hiši, kruha malo, pa je moral iti, kdor se je le malo odrepil. Tudi Ljubica je prišla na vrsto. Sloka, koščena in čudno nerodna je bila tisti čas. Komaj je dosegla petnajsto leto, je bila njena polt stari-kava, noge stopaste in roke ploščate kakor vesla. Samo oči so ostale mladostno zagonetne in lasje so ohranili svetlokostanjev sijaj.

Bilo je zgodaj spomladi, ko ožive gorice in hrami. Tisti dan je šele pod noč prišla mati iz Zagreba, kamor je bila nesla perutnino in veliko košaro jajec. Spehana in trudna je prišla, vendar je bila dobre volje. Poklicala je Ljubico in ji ponudila sirovega kolača in kos pečenega purana.

«Bistriška Majka se je ozrla name, Ljubica! Dobro tebi in meni in vsem, tako ti povem,» je hitela prorokovati iznenadeni hčerki.

«Ste mi prinesli novo krilo?»

«Niti krila niti srajce, še rute ti nisem prinesla! Ali novico imam takšno zate, da je moraš biti vesela —»

Ljubica se je namrdnila:

«Iz Zagreba, — iz mesta?»

«Dobro si povedala! V Zagreb pojdeš, k imenitnim ljudem pojdeš in dobro ti bo.»

«Služit?»

«Služit. Doma vendar ne moreš stradati, ko je tam dosti belega kruha in dobrot —»

Ljubica je raztegnila nabrekle ustne in se je začela kremžiti.

«Kakšna si?!»

«Ne grem služiti!»

«Dobro, ne greš! Peljala se boš in še jaz s teboj!»

Nič ni pomagalo. Mati je bila liki deroča voda. Ni odjenjala in ni. Ljubica si je otrla solze in se nenadoma zasmejala, da se je mati Bara prestrašila.

«Dobro, pojdem,» je norela Ljubica. «Ali za slovo bi šli še v gorico. Ujec in oče sta gotovo še v zidanici —»

«Naj ti bo,» se je odpravila mati z njo.

Ljubica je bila bosa. Okrog meč se ji je opletalo obledelo pisano in rožasto krilo, a roke je upirala v koščene boke in se globoko sklanjala, ko je stopala po blatni poti.

«Greš ko burja,» je godrnjala mati.

«Mlada sem,» je kazala Ljubica svoje močne zobe.

Ko sta prišli v zidanico, sta se zavzela ujec in oče in vsi, kar jih je bilo tam.

«Za slovo,» se je razvnela Ljubica in sedla ujcu na kolena.

«Natoči ji, Mato, da se ogreje,» je dejal Ive, ko je slišal, kako je z nečakinjo.

Oče Mato ji je dal čebule in koruznega kruha in je postavil polno majoliko prednjo.

«Naj ti bo, da me ne pozabiš v mestu,» je pijano momljalo in si popravljal sršče brke.

Ljubica je jedla in pila in vlekla ujca za brke.

«Jeli, ujec Ive, jeli, da ti bo dolgčas po meni.»

Tikala ga je, pa ni nihče opazil tega, le Ive sam je čul in je jel gladiti z žuljavo roko njena meča, ki so bila vsa obrizgana od ilov-natega blata. Ostali so pili in peli in modro-vali vmes. Šolo in svečenika so obrali, prekli-njali financarje in davke in tožili o starih in dobrih časih.

«Pokorni moramo biti zakonu —» se je oglasil nekdo iz temačnega kota.

«Zakon je krivica,» je robantil pijani Mato, «kaj hočeš z zakonom —»

«Brez zakona?» je šepnil Ive Ljubici.

Bil je že gorak in razvnet.

«Bes za tabo, Ive, kaj ne vidiš, da sem mla-da?! Kaj ne vidiš in ne čutiš?!»

«Vse nam pojde po zlu,» robanti Mato.

«Slišiš, Ive? Kaj si bebast, da ne vgrizneš?» šušlja Ljubica in ščiplje ujca v kocinasti til-nik. «Nisi vreden, da si dedec.»

Nekaj jih dremlje, drugi pojo. Nasta se za-vija v šarasto ruto in z zavistjo opazuje Lju-bico.

«Stari, hoj, Mato, kaj res ne vidiš?!»

Oče je solzen in slinast in kima in kima, reče pa ne nobene.

«Hudič je v tebi,» škrtla Ive, mlasta z jezi-kom in sega z lopatastimi rokami po njej.

Ljubica se zvija v slasti: materi na kljub in očetu in vsem grdim ljudem, ki jo gonijo z z doma v mesto. Da bi služila?! Le čakajte, grdobe!

Ive hrope in hoče vedno več. Kakor jegulja se Ljubica zlekne, ko pa meni Ive, da je nje-gova, začuti skelečo toplino po obrazu in glo-boko doli na prsi.

«Hu, da bi te —» zatuli in zakolne ujec, ki je mahoma ves v krvi, Ljubica pa se dvigne, sede na prazen sodček in mirno spusti okrv-avljene nož za sod. Do besnosti razigrana in vesela je, ko vidi kri. Medtem ko vse vprek kriči in se gnete krog ujca, Ljubica niti ne trene. Samo gleda in je blažena.

«Jeli, si mislil, stari panj —? O, jaz ne bom kmetica in ne dekla, pa me ne boš ti, budalo,» godrnja sama zase.

«Kako si se?» se čudi mati Bara.

«Padel sem tako nerodno,» momlja Ive in išče nečakinjo s pogledi.

«Vrag!» očita njegove oči.

«Budalo,» se rogajo njene.

«Ti si ga,» sikne Nasta vmes.

Ljubica jo odrine in zajoka.

«Pustite me, ko sem tako nesrečna!»

Komaj izgovori, je že zunaj in na vso moč drvi proti domu. Z nepričakovano spret-nostjo si pripravi, kar hoče vzeti s seboj v

mesto, potem se še umije, zleze na svojo slamnico in mirno zaspi.

V snu je zopet blažena. O razkošju sanja in o sreči: nevesta je! Vsa v belem, ko sončna cvetka pričakuje ženina. Pod gradom zahrope avto, drugi, tretji. Neslišno se odpirajo vrata sijajnih soban, dokler ne obstoji pred njo on, kralj njenega srca. Mlad je in vitek in šopek cvetja ji moli nasproti, ko se ji spoštljivo priklone. Potem se vrsti in vrši vse s tako brzino, da se Ljubica zave šele v hipu, ko se prvič daruje — V bolestni nasladi se zdrzne in se naenkrat predrami.

«Zver», zahrope in pahne od sebe Iveta, ki se opoteče v temi.

«Babura bebasta», zamomlja ujec, ki je še vedno vinski. Počasi se zlekne na klop za mizo in obmolkne.

Pramen mesečine se prikrade v sobo. Kamor šine svetloba, povsod je kup cunj, skručen član Matove številne družine. Po posteljah, po slamicah, po klopih in celo na golih tleh počivajo posamezniki in spe, le Ljubica ne more več zaspati. Zdi se ji, da se je zgodilo nekaj strašnega z njo in da se mora maščevati. Žal ji je, ko je premalo ranila ujca Iveta v zidanici. Da bi laglje premišljevala, sede in skrije obraz v dlani. Drugič, kadar se loti, bo bolj skrbna. Videti kri, rdečo človeško kri, videti in odjenjati, to ni prav. Nikoli več ne stori tega.

«Kaj?» se naenkrat prestraši sama sebe. Svojih lastnih misli se boji. Pod temenom, nad tilnikom nekje in v sencih začuti bolečine. Skoro ji gre na jok.

Trpkó se domisli Naste. Kakor škrtata vidi pred seboj njen kljukasti nos in se nasmehne. Neumno, kako se reva boji, da bi ji Ive na vekomaj obrnil hrbet. In kaj sploh hoče Nasta, ko so že vendar njene grudi ko dvojje praznih vreč. Naj ga ima, ujca Iveta in še koga po vrhu.

Nekje se zgane, diha, hrope. Ljubica si s prsti zamaši ušesa. Mrzlo jo polije po hrbtu in po udih. Kakor drevo v vetru začne nihati na postelji, da bi pregnala neprijeten občutek.

Čez nekaj časa je spet vse tiho in Mato se oglasi:

«Koliko je ura, Bara?»

«Dve bo menda —»

«Eno komaj proč», omeni Ive.

Oče Mato zakašlja, mati si popravlja odejo, a Ljubica premišlja:

«Kako je na preži, mrcina! Še ima krvi —»

Potlej spet leže in se pokrije čez glavo. Zrak v sobi je težak in moreč. Vonj po vinu, po čebuli in po vlažni plesnobi jo draži, da je kakor pijana.

Ko se ji zdi, da zopet vse spi, vstane in stopi k mizi.

«Hodi ven, Ive —»

Rahlo ga strese za noge in gre na plano, kjer je zrak še oster, toda svež in prijeten. Pred hišo je dolga lesena klop. Po tej se zlekne Ljubica in čaka. Kakor žerjavica tli v njej in jo skeli. Pred očmi se ji vrte rdeči in vijoličasti kolobarji, švigajo, preskakujejo in se spreminjajo. Senca je zdaj zvezda, zdaj zopet odurna, plešoča pošast ali pa samo majhen, spačen obraz, ki se prikaže in izgine, da napravi prostora drugemu.

Iz spanja včasi začivka na vrtu ptič, nekje se oglašá sova, a v mlaki se že poskušajo žabe. Kakor v snu je čuti šumenje Save, vmes preseka nočno tišino zateglo piskanje lokomotive, tu, tam odjekne v gorici fantovsko ukanje, potem je spet mir.

«Kaj hočeš?» stopi Ive venkaj.

«Nič —»

«Z vragom si danes, Ljubica.»

«Nisem, Ive. Umrla bi, veš, pa ne znam.»

«Ne budali, Ljubica! Mlada si in dobro ti je. Zakaj si me razpalila, vragulja sloka?» Ljubica se skruči.

«Nič ne vem, Ive, kaj počnem. Mogoče te imam rada.»

«In mi zato puščaš kri?»

Dekle se strese.

«Ali sem te močno? Še kaj krvaviš?»

Poboža ga po obrazu in skuša odstraniti obvezo. Ko ji hoče Ive braniti, šine k njemu in ga začne poljublja.

«Da, da, tvoja bom —»

«Nič ti ne verjamem, Ljubica. Za prevaro si rojena —»

Ona se smeje in ne popusti. Kakor prikovana je nanj.

«Ti si medved, Ive, tako si neroden. Kaj si me hodil plašiti iz sanj, zdaj si pa tako štorast. Jeli, Naste se bojiš in po vrečah njenih grudi ti je dolgčas. E, le hodi k Nasti, stari — Lahko noč!»

«Ne boš!» jo ujame ujec. «Zjutraj pojdeš. Bogeve, čigava boš čez teden dni, nocoj pa —»

«K Nasti pojdi!» ga prekine dekle.

Ive drži ko s kleščami.

«Pametna bodi, Ljubica, ko vidiš, da ti hočem dobro, samo dobro. Pomagal ti bom, ko boš v mestu, da boš res gospodična. Znance imam, ki kaj veljajo —»

Ljubica posluša samo napol.

«Dober je le tale Ive,» si misli, «dober človek in lopov.»

Potem se razplete slika pred njo kakor v snu.

«Ne bom služila,» šepeče — «gospodična bom —»

«Gospodična boš, Ljubica», ponavlja Ive in je vesel, ker se ga dekle ne brani več.

Ko ga za tem objame medla utrujenost, se zlekne po klopi, a Ljubica v dve gube zvita čepi in strmi v daljo. Razpaljena in besna je

kakor še nikoli. Ive kmalu zasmrči, na vzhodu zagori nebo in po vrtu gostole ptiči. Rogajo se Ljubici, ki je hotela biti gospodična, pa je objela to koščeno, kocinasto mrcino, ki zdaj smrči na klopi. Po levem licu se mu iz polodprtih ust cede rjavkaste sline in se sluzasto vlečejo po klopi ter počasi kapljajo raz klop v blato na tleh, odkoder se zdajci zasvetlika zakrivljen nož za obrezovanje trsja. Beba Ljubica hušne kakor mačka, izgrebe nož iz blata, gleda Iveta in si grize ustna. Hipoma se sklone nad ujca in se poigra z nožem po njegovem vratu.

«Lokaj, medved, lokaj!»

Maksim Gorkij-Iv. Vuk:

Rojstvo človeka

(Iz spominov bosjaka.)

To je bilo 92. gladnega leta med Suhumom in Očemčirijem, na obali reke Kondor, nedaleč od morja. Poleg veselega žuborenja bistre vode, planinske rečice, se je jasno slišalo topo pljuskanje morskih valov.

Jesen. V beli peni Kodora se je sukalo rumeno črešnjevo listje kakor drobne, bistre postrvi. Sedel sem na kamenju ob reki in mislil: gotovo prav tako tudi galebi in kljunači smatrajo listje za ribo in — se varajo. Zato tudi vsi tako užaljeni kriče tam na desni, za drevesi, ki jih namaka morje.

Nad mano so z zlatom ozaljšani kostanji, a pod nogami mnogo listja, ki spominja na odsekane dlani nekakšnih rok. Na drugi obali so se veje gabra že ogolile in vise v zraku kakor raztrgano gnezdo, po katerem kakor v kletki poskakuje rumenordeči planinski detel, trka s črnim kljunom po drevesni skorji in preganja žuželke. Okretne sinice in modre lastovke — gosti z daljnega severa — pa jih zobljejo.

Levo od mene se spuščajo po vrhovih planin, preteč z dežjem, dimeči se oblaki in njih sence se plazijo po zelenih obronkih, koder rase cipresa. Votla debela starih bukev in lip pa so polna «pijanega medu», ki je nekoč malone uničil vojsko Pompeja Velikega s svojo pijano sladkostjo. Upijanil je celo legijo železnih Rimljanov. Čebele delajo iz cvetov lavorike med, a ljudje — «bosjaki» — ga jemljejo iz debel in jedo, mažoč si ga na beli kruh — tenko pogačico iz pšenične moke.

Tako sem storil tudi jaz. Sedel sem na kamnu pod kostanji, ves opikan od razjarjenih čebel. Pomakal sem kosčke kruha v kotlič, poln medu, in jedel ter užival v igri žarkov utrujenega jesenskega sonca.

Jeseni je Kavkaz kakor bogata hiša, ki so jo uredili veliki modrijani — vedno tudi veliki grešniki — uredili so jo, da zakrijejo pred ostrim pogledom vesti svojo preteklost, kot ogromno hišo iz zlata, dragega kamenja, spu-

Ive zagrči in plane kvišku. Z obema rokama se zgrabi za vrat, odkoder rdeče brizga po njem in okrog njega, a beba Ljubica se zasmee in beži, beži v dolino.

Ujec z naporom krikne in se opoteče ter kakor hlod telebne čez prag v vežo.

Iz hiše vrvi družina, vpije, stoka in trese Iveta.

«Ljubica!» z grozo krikne Nasta, a spodaj v ravnini se ta hip zapeni umazanorjava Sava. Prizanesljivo objamejo valovi koščeni obraz in sloko telo in izpirajo z nog ilovnato blato.

Brda in ravni se kopljejo v jutrnjem soncu.

stili po planinah najlepše preproge, tkane s svilo turkmenov iz Samarkanda in Šamaha, prevarili ves svet in vse — znosili sem pod sonce, kakor da mu hočejo povedati:

— Tvoje — od Tvojih — Tebi.

Vidim, kako se bradati sivi velikani z ogromnimi očmi kakor veliki otroci spuščajo s planin in lepoticijo zemljo, sejajoč povsod obilo raznobarvne dragocenosti, pokrivajoč planinske vrhove z debelo plastjo srebra — a stopnice te ogromne hiše so žive tkanine raznobarnih dreves in ... brezumno čaroben postaja pod njih rokami ta košček blagoslovljene zemlje.

Najlepša je dolžnost — biti človek na zemlji. Koliko vidiš lepote, kako se sladko vznema srce s tiho radostjo pred lepoto.

Nu, da — včasih je težko, vse prsi se izpolnijo z ognjeno mržnjo in tuga pije kri iz srca, ali to je — prehodno, saj je tudi samemu soncu večkrat zelo žal, da gleda na ljudi: toliko se je trudilo zanje, a — ljudje tega niso zaslužili...

Razume se, da je mnogo tudi dobrih, ali — druge je treba izboljšati ali — bolje — predelati nanovo.

Levo od mene, iznad grmovja, se majejo mračne glave. V šumu morskih valov in žuborenja reke se sliši zvok ljudskih glasov — to gredo «lačni» na delo v Očemčiri iz Suhuma, kjer delajo cesto.

Poznam jih — iz orlovske gubernije so. Delal sem sam z njimi in skupno smo prejeli večraj plačo. Ali jaz sem odšel prej od njih, da bi ob zori z vzhodom sonca dospel na morsko obalo. Štirje mušiki in mlada žena, noseča, z vehkim, napetim trebuhom, s plaho izbuljenimi modrosivimi očmi. Vidim njeno glavo iznad grmovja v rumenem robcu. Obrača se kakor sončnica pred vetrom. V Sumumu ji je umrl mož — preobjedel se je sadja. Živel sem v baraki s temi ljudmi. Po znani ruski navadi so

pripovedovali o svojih nesrečah toliko in tako glasno, da so se, zdi se mi, njih žalostne besede slišale pet vrst daleč.

To so mali ljudje, pridavljani s svojo nesrečo, ki jih je odgnala iz rojstne, izmozgane, nerodovitne zemlje in jih kakor veter suho listje privedla sem, kjer jih je razkošje nezane prirode zadivilo, zaslepilo, a težki pogoji dela so te ljudi davili. Gledali so vse to raztreseno, s pobledelemi, otožnimi očmi žmireči, žalostno se smehljajoči drug drugemu, tiho govoreči:

— A — ojej... kakšna je zemlja...

— Naravnost — peče...

— N — da — a... a, a, medtem je — kamenita...

— Neudobna zemlja, treba reči...

In spomnili so se kobilje brazde, siromašne vasi Mokrenjke — rojstnega kraja, kjer je vsaka pest zemlje bila prah njih dedov in je vse znano drago — orošeno z njih znojem.

Bila je z njimi še ona žena — visoka, kakor deska ploščata, s konjskimi nozdrvi in ostrim pogledom, s škiljavimi, kakor oglje črnimi očmi.

Zvečer je skupno s tisto v rumenem robcu odšla iz barake in, sedeča tam na produ, položila obraz na dlan, glavo nagnila na stran in zapela z visokim in srditim glasom:

Iz vasi...

v zelenem grmičevju —

Na pesku...

razprostrem perilo belo...

Ali pričakam...

prijatelja mi dragega...

Prišel bo moj dragi...

njemu se poklonim...

Rumena je navadno molčala, iztegovala vrat in si ogledovala trebuh, ali tuptam je naenkrat, nepričakovano, leno in gosto vpadla s kmečkim, hripavim glasom v pesem:

Oj da, mili...

oj mili ljubček moj...

Ni mi usojeno...

da se vidim še s teboj...

V črni, glušči temi južne noči so spominjali ti jokajoči glasovi na sever, snežne stepe, šumenje meteža in oddaljeno tuljenje nevidnih volkov.

Škilasto ženo je popadla mrzlica in so jo na nosilih odnesli v mesto. Trepetala je in se premetavala na nosilih, kakor da nadaljuje svoje petje o vasi in pesku.

Umeknila se je tudi rumena glava.

Končal sem svoj obed, pokrtil z listjem med v kotliču, zavezal torbo in, ne hiteč, šel za njimi, udarjajoč s hruškovo palico po trdi poti.

Na ozki, sivi stezici sem. Desno valovi gosto sinje morje. Kakor da ga seka tisočero nevidnih drvarjev, a belo iverje leti šumeč na obalo, gnano od vetra, vlažnega, toplega in dehtčega kakor dih zdrave žene. Turška ladja tam

je zavila na levo in plove k Suhumu. Napihnjena so njena jadra kakor obraz znamenitega suhumskega inženjerja, ki govori namesto «tiho» — «čiho», a namesto «pa če tudi» — «pa če čudi».

Čiho! Pa če čudi si krepak, te dam takoj na policijo...

Ljubil je odpravljati ljudi na policijo in je sedaj prijetna misel, da so ga v grobu že davno oglodali črvi do kosti. Oh, črvi, da bi še nekoliko znancev počastili s svojo nežno pazljivostjo...

Hoja je lahka, kakor da se plava po zraku. Prijetne misli, pisano oblečeni spomini izzivajo v možganih tih ples. To je ples v duši — kakor beli, morski valovi.

Oni so zgoraj, a tam v globini je — mirno, tam tiho plavajo svetle in gibčne mladostne nade kakor srebrne ribe v morskih globinah. Pot drži k morju in se vijoč približuje peščenim progam, ki jo zalivajo valovi.

Veter je zapihal s planin — dež bo.

... Vzdrami me tiho stokanje tam v grmovju. Človeško stokanje, ki vedno stres dušo.

Razgrnem vejevje in zagledam — naslanjač se s hrbtom ob orehovo deblo, sedi žena v rumenem robcu.

Glava ji je nagnjena nazaj, usta so na vso moč odprta, a oči izbuljene. Roko drži na ogromnem trebuhu in tako nenaravno, strašno diha, da se ji ves trebuh krčevito ziblje, in topo stoka, kažoč žolte, volčje zobe.

— Ali so te — udarili? vprašam, sklonivši se k nji.

Ona se premetava z golima nogama po pršini kakor muha in, vrteč s težko glavo, cvili: — Odidi... nesramnež... odidi...

Razumel sem, za kaj gre. To sem že enkrat videl. Naravno, ustrašil sem se, odskočil. Ženska je glasno, zateglo zastokala. Iz njenih oči, izbuljenih, kakor da zdaj pa zdaj šinejo iz duplin, so brizgnile solze in se potočile po rdečem, napetem licu.

To me je vrnilo k nji. Odložil sem torbo, čajnik in kotlič, pa jo položil na hrbet. Hotel sem ji skrčiti noge v kolenih, a ona me je sunila, me udarila z rokami po licu in prsih, se obrnila in kakor mačka, kričeč, sopihajoč, psujoč, odšla po vseh štirih dalje v grmovje.

— Razbojnik... zlodej...

Roke so popustile in padla je. Zarila se je z obrazom v zemljo in zopet zastokala. Grgrajoča je iztegnila noge.

V ognju razburjenja sem se naglo spomnil vsega, kar sem vedel o tej stvari. Obrnil sem jo na hrbet, ji skrčil noge — že se je namreč pokazal mehur.

— Leži, sedaj boš rodila...

Zbežim k morju, zasučem rokave, si umijem roke in se takoj vrnem pa — postanem babica.

Ženska se je zvijala kakor brezova skorja v ognju, udarjala z rokami okrog sebe po

zemlji, trgala uvelo travo, htela si jo mašiti v usta, obsipavala je z zemljo svoje strašno, nečloveško lice, s katerega je gledalo dvoje divjih, okrvavljenih oči. Ali že se je predrl mehur in se pokazala glavica — moral sem ovirati krčenje nog, pomagati otroku, paziti, da si ne zamaši s travo svojih zakrivljenih in od bolečin razgrizenih ust...

Psovala sva se — ona skozi zobe, a jaz — prav tako neslišno. Ona — vsled bolečin in morda od sramu, a jaz — vsled razburjenja in sočuvstvovanja do nje.

— Gospod — sikne. Modre ustnice se ji zapenijo, a iz oči ji teko obilne solze vsled neznoznih materinskih bolečin, a vse telo se ji vije in je razdeljeno na dvoje.

— Odidi... zlodej...

S slabimi, skrčenimi rokami me neprestano suje stran, a jaz, tolažec jo, govorim:

— Neumnica, rodi hitreje, rodi...

Silno mi je žal in zdi se mi, da so njene solze brizgnile v moje oči, srce je objela tuga, hotel bi, da kričim in kričim:

— No, hitreje!...

In glej! Na rokah imam človeka. Ves je rdeč. Čeprav skozi solze, vendar vidim — ves je rdeč in že nezadovoljen s svetom, suje, kriči in vpije iz vsega grla, dasi je še privezan k materi. Oči ima modre, nos je smešno pritisnjen na rdeče, prigneto lice, ustnice se gibljejo.

— Ja-a... ja-a...

Tako je nemiren in samo gleda, kako bi se mi izvil iz rok; a jaz klečim, ga gledam in se smejem — zelo sem vesel, da ga vidim. In — pozabljam, kaj treba storiti...

— Odreži... — tiho zašepeta mati z zaprtimi očmi. Obraz ji je upadel in je videti kakor zemlja, kakor mrtvec, a posinele ustnice se komaj pregibljejo.

— Z nožičem... prereži...

Dete kriči z orlovskim basom, a mati se smehlja. Vidim, kako prelepo blešče in gore njene globoke oči z modrim plamenom — roka išče po krilu, išče žep, a okrvavljene, izgrizene ustnice mrmrajo.

— Glej trak... v žepu je... treba zvezati popek...

Vzamem trak in privežem, a ona se vedno bolj smehlja, in to tako lepo in sladko, da skoraj oslepim od tega smehljaja.

— Počivaj, grem, da ga okopljem.

Ona pa nemirna, godrnja:

— Pazi — počasi... pazi... slišiš...

Ta rdeči človek pa prav nič ne zahteva pazljivosti: stisnil je pesti in kriči, kakor da izziva na rokoborbo:

— Ja-a... ja-a...

— Ti, ti! Utruj se, drži se, bratec, čimbolj se drži, ker drugače, prijatelj, ti odtrgam glavo...

Nalašč je resno in glasno kriknil, ko ga je prvič poškropila pena morskih valov, ve-

selo pljuskajoča v naju oba. Ko sem mu začel popluskavati prsi in hrbet, je zamežal, brcnil in močno zacvilil, a valovi so ga drug za drug oblivali.

— Kriči, Orlovec!¹ Kriči na vse grlo...

Ko sem se vrnil z njim k materi, je ležala. Zopet je zaprla oči in stiskala ustnice v bolečinah, ki so se zopet vrstile, ali ne ozirajoč se na to, sem med stokom in vzdihom slišal njen umirajoči šepet:

— Daj... daj ga...

— Naj čaka.

— Daj ga.

In z drhtečimi, nesigurnimi rokami je odpenjala bluzo na prsih. Pomagal sem ji, da osvobodi prsi, od narave obdarjene za dvajset dečkov, in prislonil na njeno toplo telo nemirnega Orlovca. In on je takoj vse razumel in utihnil.

— Presveta! Prečista — je trepetajoč vzdihovala mati in vrtela razkuštrano glavo z boka na bok.

In naenkrat je tiho kriknila, umolknila, nato pa zopet odprla svoje neizrekljivo lepe oči — svete oči materinske, modre, ki so gledale v sinje nebo, v katerih je gorel in se skrival zahvalen, radosten smehljaj. Vzdignila je težko roko in mati je rahlo prekrizala sebe in dete...

— Hvala ti, prečista Mati božja... oh, hvala ti...

Oči so ji ugasnile, upadle. Dolgo je molčala in komaj dihalo. Naenkrat pa je rekla s sigurnim, čvrstim glasom:

— Odveži moj trak...

Odvezal sem. Ona me je pogledala naravnost v oči in se rahlo, komaj vidno nasmehnila, a rdečica ji je oblila upadli obraz in znojno čelo.

— Pojdi odtod...

— Nikar se ne muči...

— No, odidi, odidi...

Odšel sem v bližnje grmovje. Srce mi je bilo kakor utrujeno, a v prsih je tiho. Zdi se mi, da prepevajo neke znamenite ptice in to je — skupaj z nepretrganim pljuskanjem morja — tako lepo, da bi lahko poslušal leto in dan...

Nekje v bližini žubori potok in zdi se, kakor da dekle pripoveduje prijateljici o svojem ljubčku...

Iznad grmovja se je dvignila glava v rumenem robcu, ki je bil že zvezan, kakor mora biti.

— E, e, sestra, podvzivala si se!

Poprijemajoč se z rokami za veje grmičja, je sedla kakor pijana, brez krvi na bledem licu, z ogromnima modrima jamama namesto oči in nežno šepetala:

— Poglej... kako spi...

¹ Iz Orlovske gubernije.

Lepo je spal, ali po mojem mišljenju nič bolje od drugih otrok. In če je bila kakšna razlika, je bila edino v tem: da je ta otrok ležal pod grmom, kakršen ne rase v Orlovski guberniji, na kupu svetlega jesenskega listja.

— Ti, mati, moraš leči...

— Ne — ne — reče in odmaje z glavo na še oslabelem vratu. Moram se urediti in iti tja... kako se že imenuje...

— V Očemčiri?

— D-a! Naši so že gotovo precej vrst spredaj...

— Ali lahko greš?

— A Bogorodica?... Pomagala mi bo...

— E, če je že v družbi z Bogorodico — treba molčati!

Gleda mati pod grm v mali, nezadovoljni, naduti obraz, ki izliva iz oči tople žarke prijetne svetlobe, oblizuje ustnice in z lahkim gibom drsajo roke preko prsi.

Jaz kurim, zlagam kamenje, da postavim čajnik.

— Pogostim te, mamica, s čajem...

— O? Pogosti me... vse se mi je posušilo v prsih...

— Ali so te rojaki zapustili?

— Ne... zakaj neki? Sama sem zaostala. Napili so se, no... In dobro, a drugače, kako bi mogla med njimi...

Pogledala me je in z laktom zakrila obraz. Izpljunila je kri in se sramežljivo nasmehnila.

— Ali je prvi?

— Prvorojenec... A ti... kdo si ti?

— Nekaj kakor človek...

— Vidim, da si človek! Ali si oženjen?

— Nisem...

— Lažeš...

— Kaj?

Povesila je oči in se zamislila.

— A odkod poznaš ženske skrivnosti?

Sedaj bom lagal. In sem rekel:

— Učil sem se. Študent — slišala si?

— Sem! Tudi najstarejši sin našega popa je študent. Uči se za popa.

— Glej, tudi jaz sem od teh. Torej pojdem po vodo...

Ženska je sklonila glavo nad sinom, poslušala, če diha. Nato je pogledala proti morju.

— Umila bi se... ali bojim se neznane vode... Kakšna je ta voda? Je slana in topla?

— Umij se v nji... zdrava je ta voda!

— Res?

— Res! Toplejša je kakor v potoku, a tukaj so potoki... kakor led...

— Ti to veš...

Dremajoč, s povešeno glavo na prsih je mužik korakoma jahal mimo na majhnem, suhem konjiču, ki je strigel z ušesi, nas gledal s svojimi okroglimi črnimi očmi in rezgetal. Jezdec je oprezno pokimal z glavo, pokrito s kosmato kapo, nas pogledal in zopet povesil glavo.

— Kako so ljudje tukaj odvrtni in nevarni — je tiho izpregovorila Orlovčanka.

Odšel sem po vodo. Po kamenju skače, prepeva curek čiste in žive vode, a v njem se veselo koplje jesenovo listje. Nenavadno. Umil sem roke, obraz, napoln poln čajnik in pogledal skozi grmovje... Ženska nemirno gleda okrog, se plazi na kolenih po zemlji, po kamenju.

— Kaj je?

Ustrašila se je, pobledela in nekaj skrila pod seboj. Domislil sem se.

— Daj sem, pokopljem...

— Oh, dragi! Kako boš! Moralo bi biti v kopeli pod podom...

— Kmalu bodo tudi tukaj postavili kopalnice, pomisli.

— Ti se šališ, a jaz se bojim! Lahko zver požre, a vendar treba dati zemlji...

Obrnila se je preplašena na stran, mi dala vlažen, težak zavoj in prosila tiho in sramežljivo:

— Daj... prosim te v Kristovem imenu, čim globlje moreš... Usmili se mojega sinka, zakoplji čim globlje...

Ko sem se vrnil, sem videl, kako prihaja od morja, opotekajoča se in iztegajoča roke pred seboj. Bluza ji je do pasa mokra, a obraz nekoliko zarumenel, kakor da je razsvetljen od znotraj. Pomagal sem ji, da je prišla do ognja, začudeno misleč:

— Kakšna silna moč!

Pila sva čaj z medom in ona me je tiho vprašala:

— Si pustil učenje?

— Pustil.

— Zabil si se, kaj?

— Seveda, zabil sem se, mamica...

— Ah, kakšen si! Spominjam se te. Opazila sem te v Suhumu, ko si se prepiral z nadzornikom zaradi hrane. Tedaj sem takoj mislila: Vidi se, da se, pijanec, ničesar ne boji...

In okusno je obliznila z jezikom med z zateklih ustnic, obračala modre oči h grmovju, kjer je mirno spal najnovejši Orlovčan.

— Kako bo živel? — je vzdihnila in me gledala. — Pomagal si mi... Hvala ti... A, če je to dobro zanj... tega pa ne vem...

Napila se je čaja, se najedla in prekrizala, in medtem ko sem zbiral svojo posodo in pohištvo, je ona, gugajoč se, dremala in mislila o nečem, gledajoč v zemljo z brezbarvnimi, utrujenimi očmi. Naposled je s težavo vstala.

— Kaj — odhajaš?

— Odhajam.

— Ah, mamica, pazi!

— A... Bogorodica?... Daj mi ga!

— Jaz ga bom nesel!

Malo sva se prepirala, nato je ona popustila in... šla sva drug poleg drugega.

— Samo da nisem omagala — je rekla, smehljajoč se kakor krivec, in položila roko na moje rame.

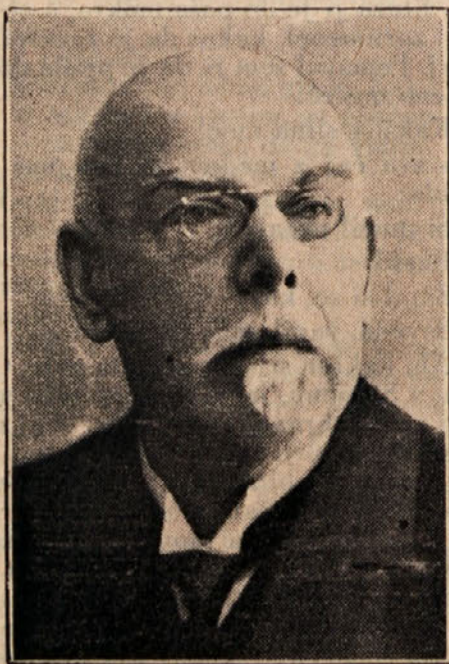
Novi prebivalec ruske zemlje, človek neznan, neodrejene usode, je ležal na mojih rokah in čvrsto spal. Morje je pljuskalo in šumelo, vse v belih čipkah valov. Šepetalo je grmičje, sijalo je sonce, bil je poldan.

Šla sva ... zelo počasi. Včasih je mati zastajala, globoko zadihala, dvignila glavo kvišku, gledala na vse strani, na morje, na gozd in planine in se zagledala nato v obraz sinkov. Njene oči, izbledele od solz trpljenja, so zopet postale nenavadno svetle, so zopet dobile barvo in gorele z modrim plamenom neizčrpne ljubezni.

† Anton Funtek

Nekaj dni pred svojo sedemdesetletnico je umrl slovenski pesnik in pisatelj Anton Funtek. Medtem ko je enim dano, da praznujejo svoje jubileje v zdravju in veselju, ko s ponosom gledajo na daljne začetke svoje dolge poti, se drugi uprav tedaj umaknejo v smrt, ko bi jim narod vsaj malo hotel pokazati svoje pozornosti in hvaležnosti.

Anton Funtek ni bil borec, kakršnih smo v njegovi dobi vendarle nekaj imeli, prestavljal ni gora in hodil

ni z bučnim korakom: v odmaknjeni samoti je cvetelo njegovo delo, ki pa stoji danes prav tako trdno kakor vsa dela naših glasnejših veljakov.

Anton Funtek je bil poleg svojega profesorskega poklica ena naših najvidnejših književnih osebnosti polpretekle dobe, udeleževal se je kot samostojen dramatik, pesnik, pisatelj in prevajalec s pridnostjo, vnemo in talentom, ki bi bil pač zaslužil večjega uvaževanja še za časa svojih živih dni. Le morebitni natančnejši popis njegovega delovanja nam bo s pravo lučjo osvetlil in nam pokazal vse žrtve, ki nam jih je dal Anton Funtek.

Enkrat, ko se je ustavila, je rekla:

— Gospod Bog! Kako je to lepo, krasno! In tako bi neprestano ... šla, vedno bi šla, do konca sveta, a on, sinček moj ... bi rasel, neprestano rasel v svobodi, na materinih prsih, moj mali ljubljenci ...

... In morje šumi, šumi ...

† Fran Milčinski

Slovenci nimamo veliko imenitnih ljudi, ker smo majhni; ljudi, ki bi nam dajali v svojih delih smeha, tistega vedrega smeha, ki sprosti človeka, da iznova zaveruje, teh imamo še manj: zato nas izguba takega človeka zadene in zaboli dvakrat bolj.

Pisatelj Fran Milčinski je dne 24. oktobra 1932 umrl. Nenadoma, morda s smehom na ustnih je zapustil naš svet in nas, ko nam je tolikokrat zagodel na svoje naj-

lepše gosli, na najdragocenejši inštrument: humor. V svojih svetlih, solnčnih delih se nikoli ni ne smejal ne krohotal, samo muzal se je, tiho, spodobno in pritaeno, dokler nas ni zgrabilo, da smo bušili v glasen smeh. O, kako dobro deje tak humor in kako potrebna bi ga bila ravno današnja doba. Potrebna prav povsod: v časopisih in revijah, v knjigah in v gledališču, res, prav povsod: pa bi se morda potem le vnel tudi v naša srca in v nas, ki smo že tako dolgo časa brez humorja!

Z Milčinskim je umrl eden naših velikih. In če moramo to spoznavati šele po njih smrti, tedaj nam bi dal Milčinski, kar nam je najbolj potrebno.

Maksim Gorki

Ob štiridesetletnici njegovega književnega dela.

Moderna svetovna literatura pozna dve imeni, ki se čisto razlikujeta od vseh ostalih slavnih pisateljev. To sta Knut Hamsun in Maksim Gorki. Oba sta bila navadna delavca. Knut Hamsun je hitro osvojil svet s svojimi liričnimi romani in pripovedkami, medtem ko si je Maksim Gorki pridobil slavno ime z opisovanjem malih, nezaščitenih in lačnih ruskih delavcev, za katere se ni dolge njihče zavzel.

Izpočetka Maksim Gorki ni maral za šolo. Življenje ga je zaneslo med navadne pristaniške delavce, kjer je plačil barke in nosil na hrbtu polne vreče peska ali žita. V njegovem značaju je bilo nekaj nemirnega in pustološkega. Čutil je v sebi neizmerno hrepenenje po dogodkih in doživljajih. Zato se nikakor ni mogel ustaliti na enem kraju. Šolo, ki jo je prekinil že takoj v začetku, je popolnoma zanemaril. Zato se je pa pričelo v njem pojavljati nenavadno veliko zanimanje za knjige. Ves svoj prosti čas je porabil za čitanje. Seveda Gorki takrat ni vedel, kaj mora čitati. Čital je vse od kraja, kar mu je prišlo pod roko. Ko je napisal Gorki prvo pripovedko, je bil že mladenič, ki je prenosil na svojih plečih že nešteto težkih vreč in pretrpel vse polno tegob. To pomeni, da je težko življenje izkristaliziralo v njem različne vtise, ki so ga priganjali, da jih je izrekel. Poleg tega je neprestano čitanje ustvarilo v njem nekaj, kar bi lahko imenovali ambicijo, da postane književnik. Tako je mladi Gorki napisal svoje prvo delo in ga z mladeniško sramežljivostjo izročil nekemu staremu novinarju.

Že njegove prve vrstice so vznemirile tedanje ruske književne kroge. Maksim Gorki si je takoj pridobil simpatije nekaterih uglednejših levičarjev moskovske žurnalistike, ki so ga usmerili na pravilno pot. Navzlic temu, da je imel Gorki prijatelje in ljudi, ki so cenili njegov talent, in da je že s svojimi prvimi književnimi deli vzbudil ne smo zanimanje tedanjih socialnih kro-

Maksim Gorki s svojima vnukoma.

kov, ampak tudi visoke ruske družbe, se mu je — kakor vsem nadarjenim književnikom — dolgo slabo godilo, vse do konca revolucije.

Od teh prvih književnih del Maksima Gorka je minilo že 40 let. Sovjetska Rusija in vse kulturno človeštvo proslavlja zdaj z velikim spoštovanjem in hvaležnostjo štiridesetletnico njegovega književnega in kulturnega delovanja.

Danes živi Gorki navzlic vsemu srečno, kar je le malokateremu književniku usojeno.

Gledališki pregled

OPERA

«Prodana nevesta» in «La Mascotte» pod milim nebom. — Premiere: «Hlapec Jernej in njegova pravica», «Fra Diavolo».

Dramske in operne predstave pod milim nebom so v Ljubljani že udomačene in silo priljubljene, saj so skoraj vedno do zadnjega prostora razprodane. Ob času jesenskega velesejma je opera izvajala ponovno Smetano «Prodano nevesto» in Audranovo «La Mascotte», obe s popolnim uspehom, saj je bilo tudi vreme prrediteljem izredno naklonjeno.

«Prodana nevesta» je pod milim nebom še naravnost kakor v gledališču, zlasti prihod ekipe je pridobil na neprisiljenosti. Balet, zbori in orkester so bili primerno pomnoženi, balet celo s pristnimi Čehi, ki so se mudili v svojih slikovitih narodnih nošah prav tedaj v Ljubljani. Opero, ki je pri nas itak repertoarna, je dirigiral kapelnik A. Neffat, režiral pa prof. O. Šest. Oba sta bila svoji nelahki nalogi v polni meri kos. V naslovni vlogi Marinke se je odlikovala gospa Poličeva, njen glas ima volumen, ki se je tudi na planem uveljavil. Prav tako moram pohvaliti njeno živo in naravno igro. Tudi Gostiču kot Janku je kreacija na planem v vsakem pogledu uspela. Križaj je v vlogi Kecala naravnost briljiral in nam je vedno dobrodošel gost. Vašek je ena najboljših kreacij g. Kovača, ki nastopa sedaj tudi kot gost. Izmed ostalih vlog omenjam pohvalno Janka, Magoliča, Kogejevo, Španovo in Simončiča. Polno priznanje zasluži naš izvrstni balet. Neffat je dosegel tudi popolno enotnost v ansambelskih nastopih, kar je glede na ritmično plat partiture veliko.

«La Mascotte» je nedolžna operetca, ki se ima za svoj uspeh v Ljubljani, zlasti pa za uspeh na planem zahvaliti edinole mlademu, izumljivemu režiserju Bratku Kreftu. Pretežno sentimentalna glasba za izvedbo na planem ni kdovekaj primerna in hvaležna, zato nam je pa režija s pomočjo cele vojaške čete predočila prave boj ali vsaj maneuvre. To je zadelo našo mnogobrojno publiko v živo in senzacija ni prav nič zaostajala za nobeno tonfilmsko senzacijo. Prisrčna Maskota

je bila Poličeva, odličen baritonist Janko je postavil v igro nad vse simpatičnega Bippa, ki ga je občinstvo med igro živo aklamiralo. Odlična operetna moč je Peček, duhovit komik tona in geste. Španova, Magolič, Zupan in drugi so deloma peš, deloma na konjih pripomogli k živahnemu tempu predstave. Balet se je zopet krepko uveljavil, zbor manj. Opereto je dirigiral s primerno lahkotnostjo N. Štritof.

Ivan Cankar gotovo ni mislil, da bodo njegovega «Hlapca Jerneja» dramatisirali kot operni libreto — in to celo v nemškem jeziku. Cankarjevo novelo je prevedla gospa Jirku, za libreto si ga je priredil prerano umrl mladi nemški komponist Alfred Mahorovsky. Opera obsega sedem slik, med katerimi so široke orkestralne medigre. Mahorovsky je izrazil eklektik, ki črpa ponajveč iz Wagnerja, s pridom pa tudi iz Debussyja, Puccinija in R. Straussa. Umrli je lani v starosti 25 let, že to samo ga opravičuje pred prestrogim ocenjevanjem; če izozamemo Mozarta in morda še koga, pač težko dobimo tako mladega komponista, ki bi imel že svojo ustaljeno smer in svoj slog. Instrumentira izrazito v Straussovi smeri in rad meša barve, pa tudi zloge na mestih dovolj nepreudarno, tako da učinkujejo harmonsko preprosta mesta po močnih dramatskih viških ponekod osladno. Vendar Mahorovsky ni nikjer «pocenil», kar srečavamo pri drugih eklektikih, na primer pri E. W. Korngoldu zelo pogosto. Nekatera mesta so dramatično silno izrazita, nekatera pa kar natrpana duhovitih ritmičnih domislekov. Ritmično močna mesta so najbolj samonikla in po mojem mnenju najboljša, ponekod (slika v ječi) naravnost bakanalska. Seveda je včasih orgijastičnost prav blizu banalnosti, pa okus skladatelja je vendar tako fin, da dopustna mera v tej skladovno še neizoblikovani operi ni nikjer prekoračena.

Predstavo je vodil dirigent dr. Švara, ki je posvetil operi veliko ljubezni, solisti, zbor in orkester so bili vsi na mestu, zlasti zbor ima težavne partije, ki jih je tokrat res s popolno sigurnostjo podajal. V orkestru imajo težka in naporna mesta zlasti rogovi in sploh pihali. Od solistov velja imenovati na prvem mestu Primožiča, ki je podal Jerneja igralsko prav odlično, pevsko prav tako, če izozamem nekatere nesolidnosti v slovenski izgovorjavi. Tokrat sta njegovo delo in uspeh takšna, da ga zaradi malenkosti ne smemo prikrajšati, vendar bi bilo le njemu v prid, če bi pri reprizah pazil tudi nanje. N. pr. pomožni glagol «sem» rad zamenjava s hrvaškim «sam». Potepuha je v vsakem pogledu ozorno podal Betetto, ki se je vrnil po dveh letih iz Nemčije in nam je prav dobrodošel. Marsikaj se še naši mlajši pevci naučijo od njega. Marčec je bil v vlogi mladega Sitarja pevsko boljši ko igralsko. Banovčev «študent» je prav posrečena kreacija, imenitno se razvija Marijan Rus, ki je pel kar tri vloge (Šalandra, mladega sodnika in župnika) — kakor je predpisal skladatelj v partituri. Bernot-Golobova je zapela vlogo beračice odlično, igralsko pa napreduje pri vsakem nastopu. Kogejeva, Magolič, Škrjančeva, Perko, J. Rus, Simončič, Bekš, Sekula, Škeletova, Strniševa, Mišičeva, ansambl in deca so po svojih najboljših močeh pomagali k uspehu nove opere, ki je bil v reprodukcijskem pogledu skorajda popoln. Ravnatelj Polič in upravi smo res lahko hvaležni, da smo slišali to resno delo tako dobro izvajano. S to premiero je naše gledališče v operi proslavilo hkrati štiridesetletnico svojega obstoja. Pred začetkom predstave je operni orkester zaigral Bravničarjevo svečano predigro «Slavicus hymnus». Zaradi pičlo zasedenih godal ni bil dojem tako mogočen kakor v koncertni dvorani in je možno, da si je marsikdo, ki je na koncertu ni slišal, ustvaril o njej napačno sodbo. To omenjam, ker sem istega mnenja tudi o svoji suiti, ki je

bila izvajana v operi na Levstikovi proslavi. Dirigent Švara je tudi Bravničarjevo skladbo skrbno pripravil.

Auberjeva komična opera «Fra Diavolo» nas zanima v prvi vrsti zaradi režije. Bratko Kreft jo je zopet postavil v nekako sodobnost, kar popolnoma akceptiram. Očitati so mu sicer operetnost, jaz mu jo štejem v dobro. Sem mnenja, da je v današnji dobi sveža Auberjeva glasba bliže opereti kakor operi — dokaz «Trije mušketirji», kjer se Banatzky polnih rok poslužuje prav «Fra Diavola». Poslušal sem prvo reprizo iz radovednosti na abonma «sreda». Zdi se mi, da so ti abonenti ne le najštevilnejši, ampak tudi kot publika najmerodajnejši. Z aplavzi so bili varčni, kakor so Ljubljanci sploh, pa to ni važno. Predstavo je vodil Nefat prav spretno, v orkestru pa zlasti med pihali ni mogel vzbuditi pravega zanimanja za kolikor toliko že zaprašeno partituro. Pravih pevcev za take lahkotne opere pri nas nimamo, pa tudi drugod po svetu jih je vedno manj. Krivdo lahko iščemo v šolah, v prehrani, v sportu, v razmerah, ko je treba varčevati ne le z denarjem, tudi z glasom, v pohujšanju, ki je prišlo na naša, od narave same nepohujšana ušesa, v časovni distanci od dobe koloraturne hegemonije in v nedramatičnosti starih oper, kadar pride na vrsto «zares» petje. In tako dalje. Naši pevci so dali vse, kar imajo — če bi imeli več, bi po vsej priliki ne bili v Ljubljani. V naslovni vlogi omenjam prav dobrega roparskega poglavarja in kavalirja Gostiča, njemu ob strani Ribičevo kot Zerlino, izvrstnega gostilničarja Marijana Rusa, Španovo, imenitna komika Zupana in J. Rusa, Pečka in vse, ki jih navaja «Gledališki list».

Dneone kritike so očitale Kreftu nedoslednost in nestilnost v režiji. Opažam v Ljubljani že peto leto: vsak poizkus, napraviti kaj novega, zadene tukaj na odpor merodajnih in manj merodajnih sodnikov. Pri enih je to v zvezi z njihovo interesno sfero, pri drugih, trejih in četrtih pa s komodnostjo. Mnogi pa zopet poslušajo glasbo z enocennim (možganskim!) aparatom in zaradi pomanjkljivega aparata n. pr. iz moderne glasbe ne slišijo melodij. Sem radoveden, koliko jih slišijo v Bachovih fugah. Vzemi si k srcu, dragi slovenski umetnik in sotrpin: če si norcu dejal «osel», te bodo sodili kvalificirani sodniki, če si se pa kot umetnik izkazal za aktinega, te sodi Slehernik in Slehernica. In oba sta za to honorirana. Sodbo ti dostavijo takoj, tantieme pa tudi lahko dobiš pred smrtjo — če si še mlad in zdrav. V nasprotnem primeru pa se pošteno založi s krepkimi dediči in pravnimi nasledniki. Preživeti te morajo za 50 let, pravi avtorski zakon.

Slavko Osterc.

DRAMA

Dne 22. septembra.

«Zločin in kazen.» Dramatizacija romana F. M. Dostojevskega v treh dejanjih (9 slikah). Dramatiziral P. F. Krasnopoljski. Prevel I. Vidmar. Režiser: Bratko Kreft.

Dramatizacija obsežnega psihološkega romana F. M. Dostojevskega, ki obsega v slovenskem prevodu okoli šest sto strani, skržiti Razkolnikovovo zgodbo na šestino in dati tej zgodbi teatru verno odelo, je vsakakor težka in tvegana zadeva. Študent Razkolnikov, človek pretiranega čuvstvovanja, a patološke nemoči, dovršiti veliko dejanje in nositi usodne posledice svojega sklepa, nastalega iz motne revolucionarne zavesti in upora proti obstoječemu družabnemu redu, ta študent je tipičen človek Dostojevskega — ali boljše — ruski človek. Njegovo borno zunanje življenje začenja neki višji etični vzgon, ki mu opraviči umor stare skupulje Alene Ivanovne in njene sestre Liza-

bete, da bi dobil sredstva za prerojenje in osvobodjenje družbe. Izpodbuja se s samogovori o lastni neodločnosti, in ko se končno v nemiru odloči do dejanja, se izkaže, da je bila sicer njegova žrtev sama po sebi brezsmiselna, skoraj ničeva in prav nič »napoleonska«, a notranje ga dovede v zapletenih duševnih borbah do očiščenja in sproščenja skozi temne hodnike bolečine. Vsi vnanji dogodki se zde le okvir tega bistvenega dogajanja. Na odru so ti dogodki po večini opušteni, vendar dramatizacija ni mogla izčrpati samoobtožb Razkolnikova, ni do dna zajela analize njegovega zločina in ne mučnega iskanja bolečine do psihološko edinstvenih prizorov pred preiskovalnim sodnikom Porfirijem Petrovičem. Uprizoritev je ostavila vtisk vnanje učinkovite ilustracije romana, spretno prepletene s teatralnimi poudarki, a vse odlomkoma in bolj ali manj zanimivo označeno. A vprav ta roman Dostojevskega ne prenese — kakor je dojmila predstava — teaterskega filmanja.

Režiser Bratko Kreft je podčrtaval jasnost in razumljivost teh devetih slik po izreku Tolstega, da naj bo največja modrost jasno in preprosto povedana, in če se to ne zmore, da ni več modrost...

Režija je hotela tedaj govoriti za vse in vsem.

Da pa lahko postane pri tem hvalevrednem namenu mnogokdaj obraz umetnine nepopoln in izpremenjen — in kakor so to drugi slučaji dokazali — tudi stilno nesprejemljivo nasiljen — je to že žal znana posledica režij, ki stremijo po prehudi novi stvarnosti ali ogrinjajo čez častitljiva ramena starih mojstrov in presodobno obleko. Pri vsem tem so občutno motili vtiske naše dramatizacije spomini na Hudožestvenike in pa zlasti ne vedno srečna zasedba mnogoštevilnih vlog.

Nadpovprečno dobra sta bila Kralj kot Razkolnikov in Lipah kot Porfirij Petrovič. Kralj je ustvaril napetega sanjača, ki vztrajno razmišlja, »če je človek, in ne uš«, in si do telesne onemoglosti drapi svojo vest — zanimivo poglobljeno, toplo zlasti v scenah z materjo in sestro Dunjo, močno v prizoru svoje izpovedi krivde z blodnico Sonjo in vseskozi približano dramskemu razvoju človeka Razkolnikova. Njegovi kreaciji verjamemo. Lokav, zvijačen, gibko-sladek in ob mukah svoje žrtve opazujoče naslajajoč se, je Porfirij Petrovič po Lipahu točno interpretiran. Sonja (Vida Juvanova) je mogla podati vse bolj vnanje obrise bolešno-šibke deklice in ne poslednjega duševnega ogledala Razkolnikove. »Titularni svetnik« Marmeladov (Cesar), tip razglablajočega pijanca, ki brez volje govori o svojem življenju, a ne živi več, se razboluje, a ne trpi, išče Boga in hodi po blatu — ta tip je mogel biti le označen in je ostal nedodelan. Razumihin (Sancin) je stvarna kreacija, mati (Medvedova) stoji diskretno v ozadju, v svoji prostodušnosti je karakterizirana Dunja (Boltarjeva). Zametov, Ilja Petrovič, Elizabeta Ivanovna, Nastasja so igralsko dobro postavljeni po železniku, Skrbinski, Rakarjevi in Gabrijelčičevi. Preostale vloge so k ilustracijam Dostojevskega romana zadostno prispevale. Scenograf Vasilij Uljaniščev je z režijo vred v devetih slikah pokazal mnogo izumljivosti in srečnih domislekov.

Morda je tudi v času, v katerem živimo, vzrok, da je dramatizacija romana »Zločin in kazen« ostal bolj poizkus in spomin kakor do dna dognan dogodek.

Dne 24. septembra.

»Lopez«, drama v treh dejanjih (12 slikah). Spisal Vladimir Bartol. Režiser: prof. O. Šest.

Človek se vedno zveseli slovenske dramske novitete, ki naj bi prinesla vpogled v sodobno miselnost in iz-

rekla odrešilno besedo sredi kaotične brzine današnjega tempa življenja. Lopez je junak, ki hoče in poizkusi posvetiti z brezobzirno lučjo v rane naših razmer, a se sam, ves prizadet od nelepe borbe za službice, izgubi v osebnih konfliktih in v okolju fotografiranih tipov naše literarne ter denarne javnosti brez haska žrtvuje. Že izpočetka je Lopezu dodeljen zvišan prostor in izjemen položaj. Kot nekak njegov »drugi jaz« ga spremlja Hasdrubal, človek zdravih ljudskih instinktov, in mu stoji krepko ob strani. Čeprav je vse dejanje preneseno med Baske v Španijo in povsem moderni režijski aparat skrbi za nujni potek dogodkov, sloni vendar razen posameznih scen večina drame na drobnih zasebnih aferah in hrupnih odkritjih vseh izven Lopezove stoječih oseb in oseb. Os, okoli katere se suče snovanje in nehanje književnikov, kakor so Perez-Bonus, Rodolpho, Santa Fé in Galba-Stenica, je res vprav sodobno prodajanje mnenj in značajev, ljubezni in prijateljstva — za denar. Tudi ženske članice družbe, kakor je Miranda-Volpina, Lopezova prijateljica, Ines, Perezova svojevrstna ljubica in škandalčke ljubeča Carmen, so bežno skicirana bitja današnjih dni, kakršnih nismo prav nič veseli. Tipično mater stare šole izza romantike predstavlja Lopezova mati, ki prinaša v sceni s svojim sinom edino resnično tople tone v te mrzke zgodbe. In Miguel Lopez? On razgalja, odkriva, a sam ostane brez učinka na svojo okolico, ki ga h koncu zapusti. Tragika njegove borbe pa ni samo osamljena, temveč tudi brez velike idejne moči in ne rase iz v sebi dograjene osebnosti. Z uzurpatorsko nadpravo razbija gnili svet okoli sebe, a novega ne gradi. Komaj ga nakaže... Spomnil sem se Ibsenove drame »Hedda Gabler«, ko pade genialni Eilert Løvborg v gostilniškem pretepu za prazno besedičenje o časti. Drama ima nekatere krepke zagone posameznih scen (Perezov salon, 9. slika; Lopezova soba, 11. slika), veliko nosilnost dejanja in sočno, mlado odrsko dikiijo. Dobro vemo, da je tudi povojna literarna generacija prizadeta od razrvanega časa, ki v njem živimo, a medsebojni spori kavarniških omizij sicer odkrivajo nevarne poteze bodočih narodnih glasnikov, pa vendar niso nujno gradivo za dramatizacijo v tej obliki, kakor je sedanja Lopezova drama. Če bi se Lopez in Hasdrubal združila tudi odrsko v eno osebo in bi ta novi junak povedal, kako se pride mimo Alvarezov, bankarjev in »Stenice« v svet novega človeka, tedaj bi mirno pozabili na literarne ljubice in bojevitke sklepe v nazorih postarane današnje mladine — a verjeli obenem tudi v mladost in dejavnost — junaka samega. Uprizoritev je bila kar najskrbnejša.

Gregorinov Lopez je trdno skovan, dosleden in niansiran v svojih notranjih prelomih. Domačnost njegove matere je P. Juvanova nenavadni okolici primerno karakterizirala, Hasdrubal (Kralj) je živ in čvrst značaj, ki je bolj prepričevalen kakor junak sam. Skrbinšek je Pereza, sluzastega ne-moža kreiral odlično, Rodolpho (Železnik) in posebej Santa Fé (Jerman) je svoj in nov. Mirandi (Gabrijelčičeva) je namenjena le skicirana vloga žrtvujoče se žene in jo igralka ne more dovesti do učinka. Lopezov dobro organizirani »nasprotni svet« s svojo imenitno po Lipahu podano Galbo-»Stenico« je našel tudi v Drenovcu (Ferridon), Pianec-kem (Fernandez) in Janu (Antonio) mladostne interprete. Režijsko učinkovit je prizor gostilniškega zborovanja mladih penatov, ki hoče nakazati omahljivo-vihravo borbenost Lopezovih nasprotnikov. A vendar bi človek želel, da jih premaga v ljubezni do sočloveka in življenja prenovljen — Lopez. Ivo Peruzzi.

K otvoritvi delavskih prosvetnih večerov

I. (XIII.) delavski prosvetni večer v letošnji sezoni se je vršil dne 12. oktobra t. l. v dvorani Delavske zbornice ob veliki udeležbi občinstva, ki z vidnim navdušenjem poseča te vzgojno-izobražujoče večere z bogatim sporedom. Glavni del koncerta je izpolnilo petje najboljšega delavskega zbora države, moškega pevskega zbora «Svobode» iz Celja, ki je nastopil s 44 disci-

pesniškim vzgonom odtehtane besede priobčujemo na drugem mestu.

Poleg dveh točk delavske godbe «Zarja» pod vodstvom Frana Dolinarja omenimo še nastop koncertne pevke Š. Frankovske-Vukove z izvirno melodiozno-učinkovito skladbo delavskega komponista Škorpika «Otrok sprašuje» in arijo Lize iz opere «Pikova dama».

pliniranimi pevci in ki se odlikuje po presenetljivo dobro niansirani dinamiki, ritmični točnosti in dobri intonaciji. Izvajali so 15 delavskih, narodnih in umetnih slovenskih, ruskih in srbskohrvatskih pesmi. Posebno sta ugajali S. Žarova «Dvanajst razbojnikov» (solist Kobula) in «Plavarska» Oskarja Deva. Pri ruski narodni pesmi «Rdeči Sarafan» in V. Novakovi «Gorski kraj» je pel tenorski solo S. Telč. Ko se zbor glasovno ugladi in izenači ter pridobi na gibkejši glasbeni linearosti, bo vsekakor trud vztrajnega in z ljubeznijo do navdušenih združenih celjskih proletarskih pevcev prožetega skladatelja Cirila Preglja še obilno poplačan. Po uvodni besedi je predaval Ferdo Delak o temi «Delavec in kultura». Odlomke te globoko zasnovane in s

Požrtvovalna pevka ima lep, zveneč sopran, želeli bi le jasnejše izgovarjave, boljše intonacije in skladnosti s klavirskim spremljanjem (Roza Lubec).

Priljubljeni operni pevec Janko Vekoslav je z viharim uspehom zapel arijo Figara iz opere «Seviljski brivci» (spremljevala P. Menardijeva). Njegov sonorni, prodorni bariton in velika muzikalnost tega vrlega pevca je že splošno znana. Dodal je še pesem «Pojdem na prejo». Zdi se pa, da je njegova prava domena opera.

V enem: Delavstvo se osamosvoja, kaže in uživa sadove svojega dela, zavedajoč se, da more le prosvetno udejstvovanje vzgojiti za življenjsko in načelno borbo pripravljen proletariat.

Ivo Peruzzi.

Bojan Peček in slovenska opereta

(Za njegovo 25letnico gledališkega udejstvovanja.)

Letos, meseca novembra, se pridruži tudi naš Bojan Peček vrsti tistih zaslužnih mož slovenskega gledališča, ki stoje na prvem velikem vrhu petindvajsetletne utrudljive hoje in zro s ponosom na dolgo, dolgo prehojeno pot: na pisano, očasih veselo, sicer pa težko pot slovenskega igralca.

Bojan Peček je začel pri drami.

Najmlajši generaciji spomin na Pečkovo dramsko udejstvovanje že nekoliko blede, umira...

Na škodo dramskega ansambla, na škodo občinstva in na škodo Pečka samega.

Na drugi strani pa krmari Peček ob svoji petindvajsetletnici po najširših vodah moderne operete: le mimgrede zabeležen od dramskega kritika, priznan od ope-

retnega, nagrajen in oboževan od občinstva se je Peček stalno preselil v opereto in tam pognal korenine...

Njegov prvi korak v opereto je bil uspešen.

Po vzorcu dunajskih večjih gledališč je kmalu po vojni uprava ljubljanskega Narodnega gledališča pod intendanturo Mateja Hubada sprejela v repertoar Straussovega «Netopirja» ter ga hotela zasesti z opernimi močmi. To zlasti zaradi tega, ker operetnih subret razen odlične Thalerjeve ni imela, z druge strani pa, ker je hotela pokazati svoje velikane iz opere. Vse vioge so bile takrat v prvovrstnih rokah (Lovštetova, Thalerjeva, Mira Danilova, Zupan, Kovač, Danilo, Šubelj itd.), manjkal je samo Eisenstein.

Meni je bila poverjena režija in razumljivo je, da sem iskal jaz najbolj. In spomnil sem se Pečka. Vedel

Atelje
Doris,
Ljubljana

Bojan Peček, član Narodnega gledališča, ob 25 letnici svojega gledališkega udejstvovanja.

sem le iz pripovedovanja, da je nekje v Osijeku deloval tudi v opereti, kako pa je sicer z glasom, s plesom itd., vse to sem samo nekako slutil. Zanašal pa sem se na njegov prirodni talent, na njegovo ugodno, elegantno odrsko pojavo in zlasti na to, da je dramski igralec in da mu bo šla velika vloga zaradi tega bolj od rok kakor njegovim opernim tovarišem. Težko, toda vendarle mi je uspelo o tem prepričati intendanta in direktorja.

In posrečilo se je.

Peček je v opereti zmagal tako imenitno, da si je že takrat načrtal pot sem do današnjega jubileja. Danes je ljubljeneč ljubljanske operetne publike — in te je le še največ — danes je ves zapisan opereti, iz katere več neče — in več ne more. Je nekaj čudnega z operetnimi igralci: pečno prepevanje praznih tekstov, govorjenje puhlega besedila, plesanje napol akrobatskih plesov —

in vendar toliko ljubezni do tega teatarskega izražanja, ki zagori in ugasne na deskah od 8. do 10. ure zvečer.

Bojan Peček je danes za svoj jubilej najstarejši in najmlajši. Najmlajši: ker nam kot najpopolnejši igralec tolmači najposlednejšo modo svetske operete, najstarejši: ker je edini aktivni član operete, ki veže stare dobre čase našega predvojnega, čitalniškega gledališča z današnjo novo dobo. Na tem loku se boči operetno življenje enega naših najboljših igralcev, ki ima poleg vseh svojih vrlin tudi to svojstvo, da je zvest svoji publiki, ljubljanski publiki.

Iz njegovih dramskih vlog pa štrle mogočno, neoperetno njegov Liliom, Zlodej, Jörgen Tessmann in Vitez Tobija, ki vsi jasno pričajo, da v Pečkovem gledališkem vinogradu ne zori samo lahki cviček, ampak tudi težki teran resničnega talenta.

Pavel Debevec.

Naš Bojan Peček — ime Bojan datira šele iz povojne dobe. Pred vojno je na gledaliških lepakih blestelo ime Jos. Peček. Njegovo pravo ime pa je Pepe. Pa ne da bi kdo mislil, da ga je mogoče imeti za Pepčka, o ne, on je korenina od nog do glave. V dokaz, da ne nameram namigovati na zgoraj imenovanega «Pepčka», naj navedem obseg njegove glave — 60 cm. Čim večja glava, tem večji možgani, to je dokazano (izvzete so seveda vodene buče, te pa naš jubilat nima). Da se zna trdno postaviti na noge, dokazujejo čevlji števil. 46. Vse te mere sem navedel zato, ker vem, da bo pri proslavi deževalo daril, praktičnih in nepraktičnih, in če bo kdo v zadregi zastran darila, mu bodo mere teh dveh okončin dobrodošle. Odsvetoval pa bi, da bi mu kdo morda v teh čudnih časih daroval konja — pred konji ima naš Pepe velik strah. Stvar je namreč tale:

Bilo je to še v tistih časih, ko je še Pepe igral vlogo: «Konji so osedlani» in ko je pri tem v prostem času (pri tako velikih vlogah ga je bilo bore malo) pri svojem očetu krojaču šival gumbe in delal gumbnice. Neki popoldan, ko so bili prišiti vsi gumbi in narejene vse gumbnice, ki so spadale v njegovo področje, ter je tam na Gmajni, kjer še danes stoji poletna in zimska Pepetova rezidenca, silno vaŕljivo sijalo solnce na zelene travnike, se je Pepe odločil za pustolovščino.

Vajen vlog «Konji so osedlani» je stopil pred zrcalo in je sam sebi tako dovršeno in umetniško globoko (kakor še nikdar na odru) najavil znano krilatico: «Konji so osedlani». Pred hišo je res stal konjiček, neosedlan seveda, samo za vrh privezan k vrtnemu plotu. Z grandeco zakletega viteza se je bližal kljusetu. Nič ga ni motilo, da konj nima sedla. Vse njegovo hrepenenje je bilo: samo enkrat tudi sam sedeti na konju! Previdno odveže povodec. Stremen ni bilo, zato si je pomagal z majhno dvodelno lestvo, in že je sedel na konjičku. Hiiii — konj jo je ucvrl s Pepetom na hrbtu po zelenih travnikih, Pepetu je postalo vroče. Strah za nove hlače in za novi «Girardi» (pravi jugoslovanski Girardi iz Domžal) je storil svoje in Pepe je ob klicanju vseh svetnikov obudil kes, kateremu je kmalu sledila pokora. Mislil je že, da je izgubljen, kar zapazi ob nekem vrtnem plotu češnjo, ki je rešilno raztezala svoje veje nad cesto. Vsaka rešitev iz tega mučnega položaja mu je bila dobrodošla — še nekaj hipov

in konj se je otesel Pepeta, ki je z obema rokama obvisel na češnji. Hvala Bogu — smrti je ušel.

Hlače so mu doma kmalu oprali — «Girardi», ki je bil odletel v travo, ni bil poškodovan, in zvečer je bil Pepe že na promenadi, kakor da se ni nič zgodilo.

Že takrat, ko je visel na češnji, je prisegel, da ne zleze nikdar več na konja. Odtlej o konjih niti slišati noče in tudi češnjam se rajši izogne.

Ako mu torej kdo namerava podariti konja, naj tega rajši ne stori, avto je prikladnejši.

In me ima še zanaprej izkušnjavec v krempljih, da bi izdal nekaj iz njegovega intimnega življenja. Njegov nos namreč tudi ni čisto navaden nos. On namreč nič ne duha. In se je nekoč tole primerilo:

Takoj v začetku svoje umetniške kariere me je poprosil, češ da je nujno zadržan, naj mu jaz kupim kos toaletnega mila, ki naj zelo lepo diši. Dal mi je eno krono — za tiste čase velik denar. Bil sem takrat mlad fante, prvo leto pri gledališču, pa sem, zapeljan po zgledih, mislil, da je najvišja dolžnost vsakega dobrega igralca, da čim več ljudi opehari. Ojunačil sem se in v enem popoldnevu napravil do malega celo krono. Kako naj prinesem Pepetu «žajfico»? Pa stopim domov, vzamem kos Schichtovega mila, ga lepo obrežem in izgledim vse sledove Schichtovega patenta, zavijem lepo v stanjolni papir in hajd pred pošto do Pepeta. Izročim mu zavojček s pripombo, da je to najfinejše, kar sem sploh mogel dobiti. Stopila sva proti Tivoliju, kjer Pepe odvijem zavojček in poduha v vprašanjem: «Kako pa diši?» Z nesramnostjo 17letnega pobalina povem, da je to nekakšna mešanica najfinejših francoskih dišav in da pride do izraza šele po umivanju.

Drugo popoldne pride Pepe na izkušnjo in me vpraša: «Kako pa dišim?» Pozabil sem na dogodek prejšnjega dne in vprašam: «Kaj?» «No, milo.» «Saj sam duhaš.» «Ne», pravi Pepe in mi zaupa: «Veš, jaz sploh ne duham nič. Zato nikdar sam ne kupujem dišav; zmerom naprosim koga drugega.»

To je bila voda na moj mlin. Odslej je dišal Pepe po salmiaku, bencinu, terpentinu in vsem mogočem, kar je bilo poceni.

Cvetlice in šopke sicer ljubi, duha jih pa ne, zato mu bošče ob jubileju napravili večje veselje, če bo slišal čim več «evenka». Posluh ima pa namreč popolnoma v redu...

Umetnika

Za mizo profesorja Fergussona v Edinburgu je sedela leta 1786. zbrana družba literarnih veličin.

Govorili so živahno in duhovito. V mračnem kotu sobe je pa stal bledikast, slaboten deček. Naslonjen na svoje berge je z odprtimi usti poslušal pogovor.

Vstal je mlad, krepak mož, ki je bil podoben čvrstemu kmetu. Z bliskajočimi se očmi je krasno prednašal pesem, ki je opevala vojaka, kako leži mrtev na bojnem polju, medtem ko sedi poleg njega njegova žena z otrokom.

Komaj je končal, so vsi glasno zaploskali. Ko so se pomirili, je deklamator vprašal:

«Kdo ve, čigava je ta pesem?»

«Ali ni vaša?» so se vsi začudili.

«Ne!» odvrne mladenič. «Ali res nihče izmed vas vseh, ki dobro poznate literaturo, ne ve, čigava je?» je še enkrat vprašal.

Vsi so v zadregi molčali.

Tedaj se dvigne iz svojega kota deček, prišepa bliže in zašepeta profesorju nekaj na uho.

Fergusson se dvigne in reče:

«Poglejte tega dečka! Vse nas osramoti. Pesem je iz cikla Langhornovih pesmi in ima naslov: «Pravica miru». Ta deček jo je čital in obdržal v spominu. Nihče izmed nas se ni nanjo spomnil.

Zdaj se dvigne mladenič, ki je pesem deklamiral. Zamisljeno pogleda bednega dečka v obraz in ga povpraša:

«Ali me poznaš?»

Deček prijazno odvrne:

«Vi ste Robert Burns, največji škotski pesnik.»

«Le glej, da se bo tvoje ime imenovalo poleg mojega! Kako se pa pišeš?»

Deček se je prestopil na svojih berglah in odgovoril:

«Walter Scott!»

Čez 40 let je Scott sam pripovedoval o tem svojem prvem srečanju z Burnsom, ki je vsled skrbi in bede umrl že 21. julija leta 1796.

P. S. Petrović:

G O S K A

On — Po treh dnevih sva prvič zopet skupaj. Ne moreš si misliti, kako sem hrepenel po tem trenutku. Oh, ti, ti... daj, da te poljubim!

Ona — Ne, ne tukaj. Sedi sem na otomano. Hočem, da naju oblije rdeča svetloba. Saj veš, da ljubim rdečo barvo...

On — Da, rdeča barva je barva krvi...

Ona — (ga prekine) — in strasti.

On — (začuden) — Da! In strasti! O, kako si kulturna. V svojem življenju nisem še nalletel na bolj kulturno žensko kakor si ti.

Ona — (tragično) — Ne, ne govori mi o drugih ženskah. Kadar jih omenjaš, postanem silno ljubosumna...

On — (strastno) — Golobica! — (Ji uduši s poljubom besede.)

Ona — (vstane po poljubu; koketno, očitačo) — Ali ne čutiš, da sem se medtem izpremenila?

On — Kako bi ne čutil, draga moja. Zadosti je, da te pogledam in že čutim veliko izpremembo. Evo, kar drugi boki! Linijo imaš... Ne zameri, toda v tvoji navzočnosti postane človek nehote pesnik. Linijo imaš, reči hočem...

Ona — (sladko) — Saj ne govorim o svoji liniji... o nečem drugem... No, ali še vedno ne opaziš?

On — Ah, da! Premenila si parfum. I seveda, kakor hitro sem stopil v sobo, sem začutil drug vonj. Kar nosnice draži.

Ona — (se že jezi) — Ampak ne vonj... Moj Bog, Lolo, ali si popolnoma slep?

On — Ah, že vem, nova pižama!... Zares, krasna je! Ne, ne, jaz sem vedno trdil, da je tvoj okus vreden Carigrada. Škoda, da ne živiš v Parizu.

Ona — Ali se ti zdim res tako vsakdanja, da ne opaziš na meni največje izpremembe?

On — (ne razume) — Veš, ti si takšna... takšna lepota, ki se v eni sami minuti vsaj petkrat izpremeni. Nekaj tako živahnega imaš v očeh...

Ona — (razočarana) — Kaj še vedno ne uganeš?

On — Haha!... Ti zapeljivka...

Ona — No!... Obrila sem si obrvi in potegnila poševno črto kakor Greta Garbo.

On — (se oddahne, pretirano veselo) — A, to je tisto?... Pa saj ti imaš od narave takšne oči, Vraga!.. Pridi bliže, da bolje vidim... Ah, duhovita si — (Jo poljubi) — Še več si kakor Greta, ti si... Marlane Dietrich... no... kako se že imenuje... (Poljubljata drug drugega) —

Ona — Ti porednež... Ne morem več živeti brez tebe. Poleg moža sem skoraj ponorela od obupa. Poizkušala sem čitati, poslušati radio, se kakorkoli raztresti, toda neprestano si mi bil ti pred očmi... Ne, z možem, s tem divjakom, ne morem več — (Z jokom) — Pomisli,

napravil je celo vojsko, preden je odšel. Rekel mi je, da sem goska.

On — (silno užaljen) — Kaj?... Goska?... To je pa že preveč...

Ona — Da, da — goska! Pa še to mi je dejal, da sem neizobražena, da ne igram na klavir, da ne govorim francosko. Dejal je: «Ko bi še svojega jezika ne znala, bi gagala kakor goska...» To mi je rekel! — (Si pokrije z robcem oči) —

On — No, no... ne jokaj! Dokler sem jaz pri tebi, se nič ne boj... Moj Bog, tako si me nocoj vznemirila, da bi lahko storil zločin. Streljal bi lahko na tega neotesanca.

Ona — (hitro prime njegovo glavo, mu gleda v obraz in govori tiho, sanjavo) — Hotela bi... Hotela bi...

On — Reci, kaj bi hotela?

Ona — Hotela bi...

On — No, daj, povej!

Ona — (hitro in strastno) — Hotela bi, da umreš zame, jaz pa da bi vsak dan ginila za tabo, da bi ti nosila bele orhideje na grob, da bi sedela pod vrbo žalujko pri tvojem vzglavju, dokler bi rdeče solnce ne zašlo v modrem morju.

On — (navdušeno) — Ti si zares božanstvena!... Vse storim zate... umrem, kadar hočeš... O, daj, da poljubim tvojo lepo nogo v dragoceni svileni nogavici...

Ona — (naivno) — Zvečer sem brez nogavic!

On — (sanjavo) — Kljub temu... Hočem poljubiti najlepšo nogo v najlepši... Glej, človek v tvoji bližini kar onemi, se izgubi — (Jo potegne k sebi in strastno

poljubi. — Zunaj se začuje zvonec. Oba se zdrzneta in preplašeno spogledata. Zvonec dolgo zvoní.)

O n a — To je on.

O n — Kdo «on»?

O n a — Ali ne razumeš, moj mož!... Samo on ima navado, da zvoní tako dolgo.

O n — In kaj zdaj?

O n a — (odločno) — Naj pride, naj naju vidi! Tudi to se mora že nehati.

O n — (prestrašen) — Draga moja, ali si ponorela? Tako to ne gre... Lahko bi se zgodilo... ne vem, kako naj rečem... in jaz nimam niti nožiča v žepu... Menda se mu vendar ne bom postavil v bran s tobačnico ali s pilico za nohte — (zunaj vedno močnejše zvoní) —

O n a — Ni časa za obotavljanje. Skrij se... skrij se pod otomano!

O n — Dušica, to ni mogoče. Res je, da nisem velikan, toda sardina pa tudi nisem, da bi me porinila pod otomano.

O n a — Tedaj... tedaj pa v omaro! Moj Bog, hitro, saj si menda ne želiš, da bi vlomil vrata.

O n — (skoči v omaro in se skrije za obleko) —

O n a — (si popravi lase, odide hitro v prednjo sobo in odpira vrata) —

M o ž — (plane v sobo, se na sredi ustavi in sumljivo ozira) —

O n a — (pretirano veselo) — Vrnili si se... kako sem vesela... Kaj pa se je zgodilo, pa se ti vendar ni pripetila nesreča?...

M o ž — (hladno) — Zakaj sem moral tako dolgo zvoniti?...

O n a — Moj Bog, Gigo, legla sem tu na otomano, da pokadim cigareto, vzela sem knjigo, sanjarila in zaspala... To knjigo moraš tudi ti čitati... «Madona v spalnem vozu»... Nekaj posebno lepega!...

M o ž — (stopi bliže, vzame knjigo v roke) — Toda to je vendar adresar — kakšna vražja Madona! — (Jo zagrabi sirovo za roko in jo potegne na sredo sobe) — Tu pri tebi je možki.

O n a — (teatralično porine roke v lase) — Moj Bog, Gigo, možki?

M o ž — Da, možki, zakaj buljiš vame kakor žaba? — (Pokaže košček papirja) — Tu stoji črno na belem, da me varaš. Prijatelj, sosed se je potrudil, da me je o tem obvestil.

O n a — (histerično) — Prijatelj, sosed? — (Pade na otomano) — In ti verjameš bolj prijateljem kakor svoji lastni ženi...

M o ž — Ne uganjaj komedij, ampak priznaj, da sodim tebe in njega! — (Potegne revolver) — Ubil ga bom, razumeš, kri bo tekla... (Gre proti omari) —

O n a — (skoči predenj) — Gigo, možiček, kaj govoriš, zavedi se... Nikogar ni tu, prisegam!... Moj Bog!... Kaj ne verjameš svoji muciki?

M o ž — Nikomur več ne verjamem, niti temu revolverju, najmanj pa nezvesti goski!...

O n a — (užaljena, skoči kakor levinja, odpre vrata druge sobe, mirno in odločno) — Če mi ne zaupaš, tu je soba, poglej in pretekni vse... Tu je omara — (odpre ironično vrata) — Kdo ve, če ni ljubček v omari; no, kaj še čakaš, vtekni svoj nos vanjo, ti ljubosumno strašilo... Tu so še predali pisalne mize, morda sem ga zalepila v ovitek... (Zajoka histerično in pade na otomano) —

M o ž — (obstoji poražen, nato spravi revolver zopet v žep, se ozre po sobi in stopi k ženi; milo) — Mucika!

O n a — (skoči) — Ne dotikaj se me... ti... ti... rdečebradec! — (Gre na drugi konec sobe) —

M o ž — (gre za njo) — Neumnica... golobica... ne bodi užaljena. Mož sem, za vraga, in imam vendar pravico, da sem ljubosumen na svojo ženo...

O n a — (odločno) — Ne, od danes naprej nisem več tvoja žena... Zadosti si me mučil... ne morem več... (se topi v solzah) —

M o ž — Draga... saj veš... če ima človek rad...

O n a — (skoči k omari) — Kaj je?... Kaj praviš?... Haha!... Varala sem tel... Da!... Ne verjameš?... Glej, tukaj je ljubček! Zakaj ga ne ubiješ, kaj še čakaš?... Hahaha!...

M o ž — (vedno bolj milo) — Zdaj si me pričela žaliti! Kakšen vražji ljubimec... Ti si razburjena... ali bolje užaljena! Hočeš se norčevati iz mene, ker sem verjel babjim čenčam... samo da bi vzbudila v meni ljubosumnost... Hahaha!... Ampak to se ti ne bo posrečilo... Zdaj ti bolj zaupam kakor kdaj poprej... Pridi... no, pridi sem... (Jo potegne k sebi, ona se zopet spusti v jok) — pomiri se, če ti rečem, ne sili me v obup... No, ne jokaj, neumnica...

O n a — (ihiti) — Kako naj ne jokam?... Ali morem biti srečna in se smejati?... Saj ti lahko jutri zopet kdo kaj natveze, pa boš zbesnel kakor danes... Ne, ne, najbolje bo, če se ločiva... Potem te vsaj ne bosta mučila ljubosumnost in dvom...

M o ž — (svečano) — Kako? Če se to še kdaj ponovi, mi lahko pljuneš v obraz in greš od mene proč. In da veš: vsakemu bom razbil bučo, kdor mi bo tudi samo namignil na tvoje poštenje. Z revolverjem ga ustrelim! — (Potegne zopet revolver) —

O n a — (si briše solze) — Pusti to spako! Neroden, kakor si, še res lahko koga ubiješ... (Mu vzame revolver iz rok, ga vrže v omaro in jo zaklene, ključ pa spravi v nedra) —

M o ž — No, ali si zdaj mirna?...

O n a — (obrne glavo proč, priliznjeno, tiho) — Sem...

M o ž — In zdaj se morava zopet pobotati! — (Jo vzame v naročje in jo poljublja. Se spomni) — Samo, veš kaj, jaz pa le nisem videl te «Madone v spalnem vozu»... knjige, ki si jo čitala...

O n a — (obupano) — O, za božjo voljo, kaj že zopet začenaš?...

M o ž — Ne, ne, pozabi... Prinesem ti s potovanja... briljantni prstan... za srečno spravo — (Pogleda na uro) — Oho! Vlak odpelje čez deset minut... Dušica, hiteti moram...

O n a — Kaj? Ali le pojdeš na pot?... Pojdeš proč od mene?... Po vsem tem bi se spodobilo, da ostaneš doma... Saj pojdeš lahko jutri...

M o ž — (vstane, resno) — Golobica moja, ne jezi se, toda kupčija je kupčija!... Objemi me in poljubi!

O n a — (se mu obesi okoli vratu in mu pritisne dolg poljub; mož vzame suknjo in hitro odhaja) —

M o ž — Veš, če mi še kdo kaj namigne na tvojo poštenost, ga ustrelim. (Odide) —

O n a — (stoji pri vratih, posluša, se vrne k omari, potegne hitro ključ iz neder in ga vtakne v ključavnico. V prednji sobi se zopet odpro vrata, in ona vsa prestrašena hitro steče ven. Po kratkem odmoru se začuje njen glas: «Ah, Vi ste, Marija?... Ste že iz kina?... Ne potrebujem Vas... Lahko greste spat... Lahko noč, Marija.» — Odmor. — Na mizi zazvoni telefon. Ona se vrne v sobo in vzame v roko slušalko) — Halo!... A, ti si, dragi moj! Zdravo!... Kaj?... Nisi zamudil?... Prav vseč mi je!... Čez tri minute gre vlak?... In še si se potrudil, da me pokličeš?... Kako si dober... Poslušaj, samo ne pozabi... Kako?... Da... Ne pozabi na prstan... Hvala!... In piši mi karto... Seveda, s sliko... Bom vsaj na sliki videla, kakšen je ta Bečke-

rek... Še nekaj, mali, tista knjiga... «Madona v spalnem vozu»... tu je na mizi... Veš v naglici... Zbogom, moj mili... Zbogom! — (Odloži slušalko in se oddahne. Nato gre z mirnim in odločnim korakom proti omari in jo odklene. On stopi ven, bled, razmrščen, ji pade pred noge) —

On — Ti si...

Ona — Počakaj! — (Vzame iz omare revolver in mu ga pomoli) —

On — (jo gleda brez razumevanja, malo v strahu) — Ne razumem te...

Ona — Vzemi! In drugič ne pojdi na sestanek brez revolverja...

On — (navdušen, skoči k njej in jo objame) — Ti, ti si...

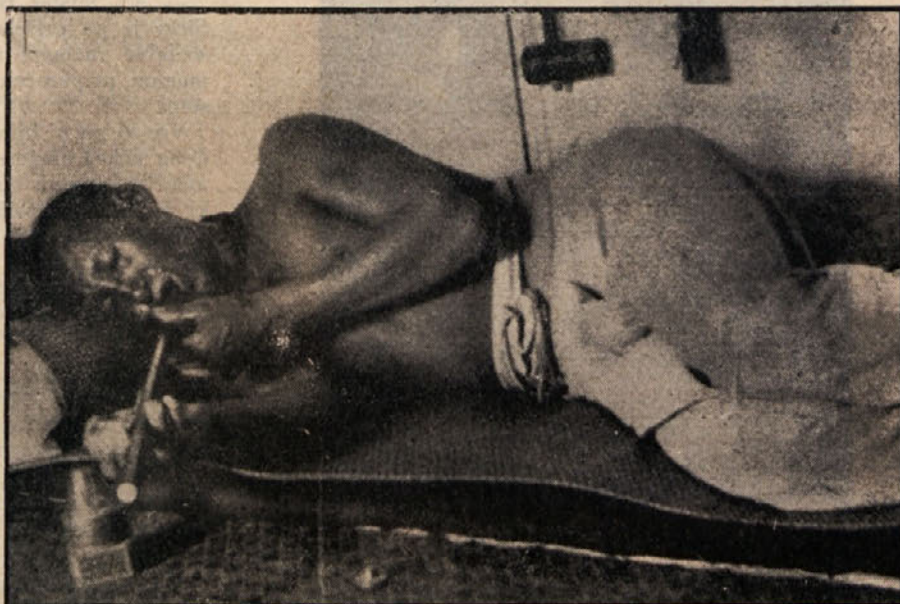
John Haverson:

Na ulicah veselja

Makao, severna Kitajska, mesec september. Majhen kitajski avtokar me trese po vegasti cesti. Po kratkem in nič kaj varnem potovanju ob obronkih Sovjetske Rusije sem zopet na Kitajskem. O nabranih dojmih iz ruskih obmejnih pokrajin ni vredno, da vam pišem, ker to prav za prav niso nikakršni dojmi. Rečem vam lahko samo toliko, da tudi ondod gospodari kriza. Ljudje tarnajo, ali na srečo še niso obupali. Tukaj v Makau pa človek ne čuti te krize, dasi ne poznam nobenega mesta na Vzhodu, kjer bi bilo več bede kakor tu.

Čuden je Makao. Prehodil sem že desetkrat njegove eksotične in smrdljive ulice, in še se mu ne morem načuditi.

Vsi obrazi so nasmejani. Celo nagubana lica tipičnih kitajskih starcev, se ti zdi, se smehljajo. Razen tega slišim skoraj na vsakih deset korakov godbo in pes-

Lula opija vzbudi «neizmerno radost».

Bogatinec Čeng Tong Min.

mi. Pojo mlade kitajske žene in dekleta, pojo tudi moški. Eksotična, strastna in opojna godba. Večkrat postojim in poslušam. Res, neverjetno melodični sta godba in pesem makaoskih ulic. Zdaj pa zdaj pogledajo iz zaaves malih oken blede lica malih Kitajk. Moj Bog, tudi njih pogledi pojo! Zakaj so le ti ljudje tako dobre volje?

Vem, prav pogosto se pripeti tudi pri našem človeku, kadar se zgrnejo nadenj bridkosti in težave, da poje, da poje lepše kakor kadar se mu res hoče peti. Videl sem težake, kako vzdigajo težka kladiva ali pa se krive pod tovari, in pojo. Videl sem tudi cele odrede vojakov, ki odhajajo na fronto, v očitno smrt, a vsi do zadnjega pojo. In tudi to se mi je čudno zdelo, ali vendar sem si znal razložiti, da ljudje instinktivno hrepene, da jim pesem pomaga pozabiti bridkosti in težave. Vendar pa veselja makaoskih ulic ne morem razumeti. Ali da boljše povem, ne morem si ga razložiti tako, kakor si znam razlagati pesmi naših trpinov.

Zakaj to tudi res niso nobeni trpini. Vsaj večina njih ne. Tako mislijo oni sami o sebi, takšni se zde tudi vsakemu tujcu, ki pride v Makao. Zato se makaoske ulice tudi imenujejo «ulice veselja». Toda moja radovednost se ni zadovoljila samo s pesmijo in smehljaji ljudi, ki sem jih srečeval, ko sem hodil po Makau. Meni je uspelo, da sem kupil resnico tega veselja prav lahko za dva dolarja, prav tako, kakor se vse drugo lahko kupi v tem iztočnjaškem mestu.

Mladenič, ki me je neko popoldne vlek v svoji dvo-kolnici do hiše Čeng Tong Mina, trgovca z biseri in lastnika nekaterih čajarnic, mi je rekel:

Rožni popek Ci Yan Ce.

— Ci Yan Ce je moja najmlajša sestra, gospod.. Ona je tam pri Čeng Tong Minu. Oče je bil dolžan Čeng Tongu, precej mu je bil dolžan... In morali smo mu dati Ci Yan Ce. Ona je, pravijo, zdaj velika dama. Ima dosti biserov in opija... Povejte ji, da jo pozdravlja njen brat Jen Ce, vaš pokorni sluga.

— Pa kaj dela tam tvoja sestra? sem vprašal mladeniča, ki je stopal pred menoj.

On postoji, me pogleda, potem pa zamahne z roko:

— Kaj naj bi delala mlada ženska pri bogatem starcu!

— Ali je ona sama tam?

— Ne... Še več mladih deklic je ondi. Stari Čeng Tong je potrgal najbolj dišeče popke v Makau. Videli boste.

In res. Hiša Čeng Tong Mina je pravi raj. Reči moram, da nikjer v vsej Kitajski nisem videl lepše urejenega vrta. To je nekaj, da človek obstrmi. Poln eksotike, prečudnega in dehtečega cvetja, cela vrsta raznih soh. Tam pa tam je videti skozi rožne grme mlada dekleta, plahe kakor veverice. To so prav za prav deklice, otroci. Čeng Tong Min stopa vstric mene, se smehlja in me taplja po ramenih.

— He, to še ni vse... Boste že videli... Samo, pri meni je takšen red, ne smete se jih dotekniti... Ene že.

Ta stari Kitajec ima delavnico umetnih biserov in delavnico zlatih okraskov. On ima tudi v Makau nekaj

lokalov. Tu v delavnici biserov in zlata ima «v službi» siromašne deklice. Tako se vsaj dela pred javnostjo. Drugače... Sicer pa to vedo tudi v Makau samem.

*

Tisti večer je bilo pri njem še nekaj drugih Evropev. Takoj sem videl, da ima Čeng Tong z njimi kupčijske zveze, dasi je bil med temi uglednimi gosti tudi neki angleški misijonar. Čeng Tong me je predstavil njim kot uradnega predstavnika ameriškega tiska, a ko sem poizkušal ugovarjati, da to nisem, me je prav pretkano zavrnil:

— Ah, mister Haverson je prav skromen človek... Sicer je pa prišel, gospoda, v Makao, da spozna naše socialne razmere in... jaz si štejem v čast, da pomagam, priporočen po vladi v Pekingu, gospodu Haver-sonu.

Vse to pa ni bilo res. Jaz sem seveda takoj videl, da Čeng nekaj namerava, pa sem ga pustil. Sicer so ga pa meni v Šangaju čisto drugače priporočili: kot človeka, ki je najbolj izprijen eksploator in bogatinec v severni Kitajski. Tisto noč se je to tudi pokazalo. Ko so se gosti dobro razgreli, je udaril s kladivcem ob svojo zlato kupico, in izza težke zavese so jele tiho, zdrizajoč se, ob zvokih godbe prihajati nage deklice.

*

Videl sem tudi Ci Yan Ce, sestro tistega kulija. Poklical sem jo k sebi in ji izročil pozdrav. Nesrečen otrok, kako me je hvaležno pogledal. Potem mi je, roteč me, šepnila na uho:

— Dragi, samo ti lahko dobiš, če hočeš, milost Čeng Tonga, da me pusti nocoj k tebi... Rada bi ti kaj povedala in dala za Jen Cea zrno opija...

*

Nesrečna je ta mala Ci Yan Ce. Ko sem odhajal zjutraj iz skrivnostne hiše Čeng Tonga, se mi je zdelo, da neprestano čutim v svojem naročju njeno drobno, objokano in razburjeno glavico. Občutil pa sem tudi vse grozote, ki mi jih je ona tisto noč pripovedovala. Nosil sem v žepu mošnjiček opija, da ga izročim njenemu bratu, ki bo srečen in presrečen, kadar dobi to darilo...

*

Zdaj se utegne tudi vam že malo dozdevati, odkod tisto veselje pri meščanih v Makau. Tako je, dragi moji, daleč je to od vesti. So ljudje na Kitajskem, ki znajo na vso moč ceniti učinek opojnih strupov. V Makau je Čeng Tong in še nekateri drugi trgovci, v Pekingu so Evropci. Polagoma in sistematično se daje temu nesrečnemu narodu strup — pijanstvo, da bi se mu moglo vzeti vse tisto, kar je dobro in lepo. Potem ni nič čudnega, če v tem nezavestnem stanju pozablja na bolelost, bedo, glad, spodobnost in sramežljivost, ni nič čudnega, ako pojo nasmejane žene kakšnega starca o sreči in ljubezni.

Ko sem šel proti Makau, sem, bogve zakaj, zapel tudi jaz potihem pesemco, ki sem se jo naučil od Ci Yan Ce. Ali v ustih se mi je nabrala grenka slina in pljunil sem, ko sem se na vse tisto zmisli, na cesto pa odhitel s stisnjenimi pestmi.

Ali kaj more en sam človek, majhen, ogorčen človek v tem cesarstvu brezvestnih in nesrečnih bitij! —r—

E n o n o č v A l e k s a n d r i j i

Aleksandrija, Egipt! Beduinke! Eksotičnost! Podnebje faraonov!

Vračam se iz Arabije čez Kairo. Čudno, v Kairu nisem občutil tega; kakor hitro pa sem izstopil v Aleksandriji na Kairskem kolodvoru, me je zajel skrivnostni val in bil sem vznemirjen.

— Želi gospod voz? — me vpraša neki zamorec po francosko.

— Negro! — rečem šoferju — prijatelj, jaz sem lačen!

Pokaže mi vrsto svojih belih zob, češ da me je razumel. Hitreje požene voz.

Godba, restavracija, zelo odlična in razkošno opravljena restavracija. V njej kar mrgoli tujcev. Vse mogoče in nemogoče narodnosti. Vsi me začudeno ogledujejo. Za vruga, kakšen svet je to, ki celo od popotnika zahteva, naj bo salonsko oblečen. Sam pri sebi sem zarobantil in se vrnil k zamorcu.

— Negro — mu rečem zaupno — ali je kje kaj boljšega? Veš...

— All right! odvrne zamorec in salutira.

In zapelje me v Kazino Ramlah. Že od zunaj zaslišim godbo. Negro mi pojasnjuje:

— Tu se dobro večerja in se lahko prijetno zabava. Sicer je pa zelo intimno. Če želite, sem Vam vso noč na razpolago. Čakal Vas bom.

Da povem po pravici, ne vem, zakaj sem ostal tam. Žal mi pa ni. Po zunanosti sodeč so me vsekakor imeli za pustolovca. Vsi gostje lokala so postali pozorni name, zlasti pa eden izmed kotičkov, v katerem sta sedeli dve mladi Beduinki. Oblečeni sta bili bolj malo in omamljivo. Eni so se videle polne prsi. Jem, pijem in premišljam, kje bom spal nocoj. Tedaj se s prijetnim zadovoljstvom spomnim, da me zunaj čaka zamorec. In zopet pijem. Vsega tri kozarce, in že mi obtiči oko na lepih Beduinkah. Kar vstaneta. Orien-

Vitka in lepa Tobota.

Tobotina prijateljica iz »Kazina Ramlah«.

talski orkester zaigra eksotično melodijo in Beduinki zaplešeta. Plešeta dovršeno in nenavadno. Njiju telesi drhtita, se zvijata in vriskata od mladosti. V ritmu njunih gibov in zvokih godbe slišim eksotično pesem deklet, kako hrepene po dragem, ki je daleč nekje.

Ena od obeh, Tobota, pripleše do mene, poje in se mi smehlja. Hotel sem se otresti razburjenja in ostati miren, toda zastonj... Moja roka se trepetaje iztegne in prične božati male, polne, črne prsi. Zbogom, gospod, rečem sam pri sebi in se vdam. Le v mislih se še tolažim, češ da se mi itak ne more pripetiti nič hudega. Mladi Beduinki sta se zvijali in zibali kakor bilki...

Jutro... Bilo je prav za prav že poldne. Topli solnčni žarki so lili skozi okno in me zbudili. Moj Bog, kje neki sem? Glej, roka na mojem čelu. Odprem oči: ne, to ni mogoče! Kraj mene sedi vitka, zelo vitka bela ženska. Zapeljivo se mi smehlja. Skoraj se mi zdi, da malo razumem, kar me prehití:

— Toliko da sem Vas rešila, mladi mož!... Ubiti so Vas hoteli...

— Mene? Kdo?

— Prijatelji tistih dveh malih Beduink. Vi ste Toboto odvedli...

Hvala lepa! In res, oropali so me. Do gole kaže. Kaj sem hotel! Moral sem nekaj dni uživati gostoljubnost te ženske, dokler nisem dobil zopet denarja in novih listin... Šele tedaj se mi je prav posvetilo. Vsi skupaj so ista druhal. Tudi ta dama, ki me je gostoljubno gostila. Toda mora že tako biti, kadar hoče človek uživati eksotičnost...

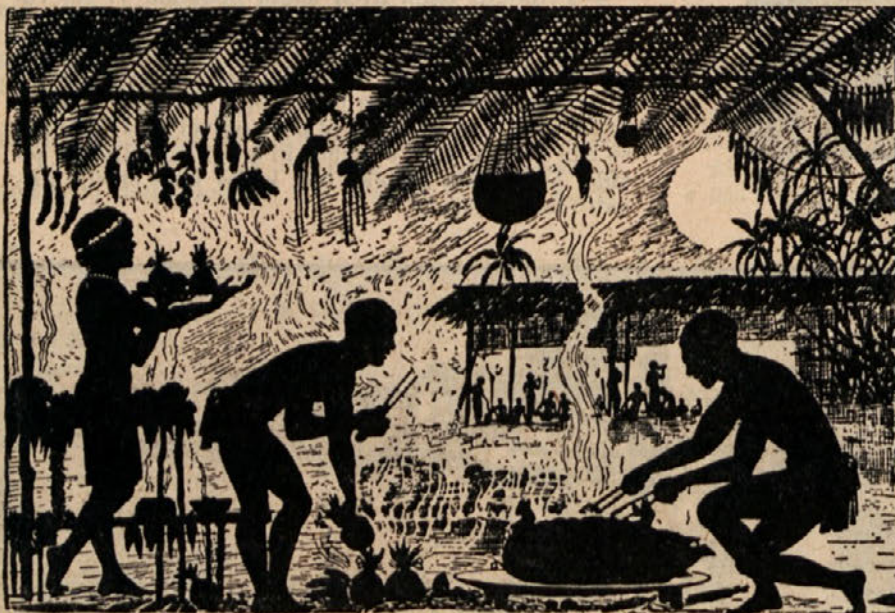
Alphonse Renée: Na Havajskih otokih

Nekaj tisoč milj daleč od ameriške in morda prav tako daleč tudi od azijske obale je enajst majhnih otočkov, ki jih je ustvaril ogenj iz notranjosti matere zemlje. Na največjem teh otokov se še dandanes izliva lava. Ti otoki se imenujejo Havajski otoki.

Človek bi mislil, da živi ljudstvo s teh otokov v večnem strahu pred ognjem, ki grozi z vrhov. Na teh otokih pa živi naj srečnejši in najbrezskrbnejši narod na svetu. Vsak teh otokov je raj zase, poletje je večno, a bujno tropsko rastlinje se preliva v tisoč barvah in ovočje meče človeku v usta svoj razkošno dišeči sad. Domačini, ki bivajo v tem raju, ne poznajo skrbi. Obožujejo pesem, glasbo, smeh, ples, cvetje in velike gostije.

Ko me je povabil prvi Havajec na gostijo, sem spoznal, da bi bil prav storil, ako bi bil prišel že prej ta dan. Zakaj že pripravljanje za gostijo je cel doživljaj, prijetnost in veselje. Seveda sem delal potem tako. Začele so se priprave.

Domačini s svojimi sosedi so se razkropili po okolici, da nabere potrebnih jedil. Ne po prodajalnicah, kakor bi si človek mislil, ne, ženske so se odpravile v gozdove, da natrgajo dišečega sadja, moški pa k morskimi obali, da nalove rib, rakov in morda tudi katero želvo. Ampak to delo se jim ne zdi delo, pravo rajanje je to, pri katerem ni prepevanju in čebljanju ne konca ne kraja. Deklice nabirajo v gozdu cvetje, s katerim si potem okrase glave in mize. Gledal sem jih, kako poskaku-

jejo v vodi. Moški, urni in žilavega telesa, so imenitni plavci, ženske pa režejo kakor nimfe s svojim vitkim telesom vodo. Civilizacija jim je prinesla obleko, ampak oni jo nosijo samo okoli pasu, polovica zgornjega života jim je gola, prav tako tudi stegna in noge.

Med gostijo prepevajo deklince ob spremljevanju kitare svoje otožne in za nas tajinstvene pesmi. V tem trenutku sem se spomnil pripovedk o sirenah, ki pojo mornarjem neodoljive pesmi in mamijo v morje brodarje.

Pesmi havajskih žensk so polne čarobnih dražesti in neodoljive privlačnosti. Pogled njih temnih oči je sentimental in sanjav. Vsebinske pesmi je skoraj vedno ljubezen.

Med gostijo so mi zaplesale mlade devotke narodne ples, ki so se mi zdeli podobni japonskim. Plesalke se s skromno povešenimi trepalnicami gibljejo in zvijajo in nalahno zibljejo svoja vitka telesa.

Na tem otoku ženske dvore moškim. V najodličnejših krogih teh urojencev je tudi navada, da ženske kratkočasijo goste. Imenitnejše ženske nosijo bela prozorna oblačila, nekakšno vrsto strajc. V teh svojih belih oblačilih, skozi katera se vidi lepo oblikovano vitko telo, so kakor vile iz bajke.

Še zdaj, kadar se spomnim nazaj, bridko obžalujem, da je tudi na te otoke že stopila noga civilizacije s svojimi stroji in tvornicami. Že se vidijo ondi delavnice, ali urojencev še ni pokvarila kultura, toda prej ali slej bo gotovo konec njih srečnega rajskega življenja.

Gospodična

— Čita? Katera gospodična? Prosim vas, pokažite mi jo, poljubim jo kakor sestro...

Vem, vem, tako bi mi vi rekli, dragi čitatelj. In ne mogel bi vam reči, da nimate malo prav. Kaj hočete, človek ne more vsemu kaj. A to življenje nam prinaša vsak dan novih reči, tako da skoraj ne utegnemo prečitati niti kinematografskih sporedov. Zlasti ta čas je kaj nepripraven za naše gospodične. One, sirote, imajo toliko opravka s svojo toaleta in šminkanjem, da skoraj ne utegnejo, recimo, čitati izmišljotin naših književnikov.

Ali vendar moram priznati, da je v vsakem žitu tudi ljuljka. Tako tudi tu. Res je, v ljuljko se je izprevrgla moja sorodnica Mila, ali to je nazadnje zdaj že vseeno. Kar se tiče te Mile, sem imel velike težave z njo. Da bi jo grdil ali celo obrekoval, mi niti na mar ne pride. Mila je že cela gospodična, in še neodvisna gospodična, ki si sama zasluži za svoje potrebe. A njene potrebe so neizmerne kakor vseh sodobnih gospodičen: puder, rdeče ličilo, parfum, manikira, ondulacija, kosmetični zavod in različne masaže, svilene nogavice, če veljčki, obleke, klobuk in bogve kaj še vse potrebujejo te punčke! In potem še vsi tisti različni izleti z avtom s tovariši in tovarišicami, tekme, tenis, kino Matica in zopet, kdo bi jih mogel vse našteji, vse polno drugih reči, tako da jo le redkokdaj dobim doma. Drugače pa je Mila zlato dekle, tako zlato, da se moram kar nehote zanimati zanjo. Nikarte mi pa zato očitati, da sem patriarhalen tip! Bog ne zadeni! Ampak nikakor mi ni hotelo v glavo, zakaj Mila čisto prezira literaturo. Nič na svetu bi je ne moglo pripraviti do tega, da bi prečitala zbirko pesmi ali pa ta ali oni roman. Tako malo po vrhu še preleti kakšen podlistek, ampak da bi vzela v roke resno knjigo — tega pa ne.

čita roman

— Življenje je največja literatura! pravi filozofsko, kakor da ni prečitala samo treh ali štirih knjig.

Jaz pa zopet, trda buča, kakršen sem, sem jo izkušal na vse mogoče načine pripraviti do tega, da vsaj tupatam prečita kaj dobrega. In res sem ji prinašal, kar je najboljšega v naši in svetovni književnosti. No, vse zastonj. Mila je tudi še zanaprej prezirala lepo knjigo.

Navsezadnje mi je le uspelo, da sem jo prisilil. Izgubila je vso svojo plačo pri pokerju, treba pa ji je bilo več ko dva tisoč za razne malenkosti.

— Prav rad, sem ji rekel, ampak pod nekim pogojem...

— Vem. Da prečitam tisto knjigo, ki si mi jo prinesel.

— Tako je, ampak da jo resno prečitaš.

Dolgo se je ohmevala. Bila je to prava muka zanjo, ali na drugi strani so bile zopet tiste malenkosti, ki si jih je morala čimprej kupiti. In odločila se je.

Zavalila se je na otomano, si dala prinesiti kavo in je pričela čitati. Pogledal sem izza zavese. Res, ona čita! Potem mi je skočila v glavo misel, da vzamem aparat in jo fotografiram. Kamera je ujela vsak njen gib. Ti moj Bog, kako ona čita! Kakor da tudi sama sodeluje v romanu, tako nemirno je ležala in tako se je premetavala.

Vidite torej, pa je le čitala. Ali ko je prečitala zadnjo stran, je vzkliknila:

— Ti, slišiš, to je pa le prijetno!

Obličje ji je bilo trudno in iznenadeno in veselo, ko je izrekla te besede. Kar pogledjte to njeno zadnjo sliko, pa se prepričate tudi sami, kaj je to dekletce preživelo pri enem samem romanu. In jaz zdaj ne vem, ali sem prav storil, da sem jo seznanil s čari literature. Ko bi se moglo soditi po teh slikah, bi nihče izmed nas ne odobral, da gospodične čitajo «resno literaturo». Kajne?

One so se navadile, da vzemo in občutijo vse do kraja.

ZAKAJ SO NEKATERI LJUDJE ZADOVOLJNI...

Danes v teh resnih časih je res težava biti zadovoljen. Pa vendar srečavate ljudi, ki jim že na obrazu berete, da so srečni in veseli. Ne zaslužijo prav nič več, kakor Vi, premoženja nimajo, skrbeti morajo za kopo otrok, pa je navzlic temu v njih vedenju nekaj, s čimer se razlikujejo od drugih ljudi.

Če povprašate katerega izmed zadovoljnih ljudi, kaj je vzrok njihovemu zadovoljstvu, pa Vam bo prostodušno odgovoril:

"Vsa moja sreča je dobra knjiga. Knjiga me vodi v bajeslovne kraje, doživljam čudovite prigode, slavne pohode junakov, ljubezenske zapletljaje, iz knjig spoznavam tuje narode, njih življenje in navade. S čitanjem si pridobim izkušnje drugih. Doma imam lepo zbirko knjig, ki je moj ponos, moje veselje in sreča."

To je vsa njihova tajnost. Vsi ljudje, ki radi čitajo, so izobraženi in plemeniti.

Dobra knjiga nas nikdar ne razočara. Uči nas plemenitosti, kaže nam prava pota. Opozarja nas na nevarnosti življenja, varuje nas zlega. Pomaga nam lajšati vsakdanje težave in skrbi. Vodi nas v pravljični svet duševnih lepot. Kaže nam gorje, žalost in veselje drugih ljudi. Daje nam nekaj ur tihe in mirne sreče.

Njen glas je glas naše krvi in našega hotenja. Glas, ki ga slišimo, glas, ki govori z nami. Živa misel nekoga drugega, ki je po času in prostoru ločen od nas. Duša, ki je tako daleč, pa vendar tako blizu nas.

Dobra knjiga je naša prijateljica. Ona nam pomaga preko pustih dni. Ona nas razvedri, kadar smo čemerni in nesrečni.

Take dobre knjige pripravljamo za Vas.

Knjiga "Viktorija" je čudovito lepa povest dveh src, povest ljubezni med plemkinjo in revnim mlinarjevim sinom. Spisal jo je znameniti in pri nas znani pisatelj Knut Hamsun.

Leonhard Frank nam v knjigi "Karel in Ana" opisuje pretresljivo zgodbo dveh ujetnikov. Zapuščena v ruskem močvirju morata daleč proč od ljudi kopati jarke. Eden teh dveh, ki je oženjen, pripoveduje tovarišu vse potankosti svojega zakonskega življenja, tako da se njegov drug Karel zaljubi v njegovo ženo, ki je ni še nikdar videl. Pozna natanko vse njene lastnosti in njene navade in jo ima v budnem in spečem stanju vedno pred očmi. Nepremagljiva sila ga vleče k tej ženi. Posreči se mu, da uide in da pride po dolgem, nevarnem in težavnem potu k Ani, kateri se izda za njenega moža, ki je ostal daleč tam zunaj v ruski stepi. Pretresljiva je vrnitev in snidenje s pravim možem.

Claude Farrère: Opij.

Zane Grey: Možje na meji.

Knjiga „Atlantida“, ki jo je spisal znameniti francoski pisatelj Pierre Benoit, opisuje bajeslovno Atlantido in njeno kraljico, ki je tako tajinstveno lepa, da vsak moški, ki jo vidi, od ljubezni umre.

Knjiga Claudea Farrèrea „Opij“ Vas popelje v zemljo solnca in opoja, deželo opija, čarobnih prividov, sle ljubezni in smrti ponorelega človeka, ki se je opajal s tem sladkim strupom.

Jožef Conrad Vam v knjigi „Tajfun“ riše grozote razdivjanega morja, kako je zabrodil parnik v vrtinčast tajfun, kako potniki navzlic strahotam pobesnelega neba ponore nad dolarji, ki so se usuli iz razbitega zaboja.

Strmeli boste nad čudovitim doživljanjem, ki ga opisuje Upton Sinclair ob prividu, da je slika Kristusa na cerkvenem oknu oživela in da je postal junak romana njegov spremljevalec.

V Ludwigovi knjigi „Sinovom v svarilo“ boste čitali, zakaj je bilo med vojno poklanih devet milijonov ljudi. Brali boste o cesarju Francu Jožefu, ki je vojno napovedal pod vplivom nadutega grofa Berchtolda. Spoznali boste gnilobo takratnih diplomatov, ki so zakrivili petletno krvavo klanje. Zato čitajte to knjigo, da boste znali uporabiti svojo moč in orožje proti vojni.

Dobra knjiga je tista, ki nam pomaga, da pozabimo vsaj za nekaj ur moreče skrbi.

Založba „Priatelj“ pa tudi dobro ve, da so danes težavni časi in da je povsod trda za denar. Zato bo dala knjige za izredno nizko naročnino.

Naročniki revije „Priatelj“ dobe 12 številc revije „Priatelj“ in 10 knjig (1000 strani) za mesečno naročnino Din 12.— ali za vseletno naročnino Din 132.—. Vsak mesec dobe po eno knjigo. Kdor hoče imeti v platno vezane knjige, doplača za vse leto Din 60.—.

Vse naročnike prosimo, da si naroče teh 10 knjig, ki jim bodo v prostem času za prijetno razvedrilo. Zato še danes izpolnite priloženo dopisnico, napišite nanjo svoj naslov in jo takoj odpošljite.

Če Vam knjige ne bodo všeč, Vam denar povrnemo.

Beli zobje: Chlorodont

prijetno osvežujoča zobna pasta s poprovo meto tuba Din 8.— in Din 13.

„Atlantida“ Brigitte Helmove*

Slišali ste že, da snema znani nemški režiser Papst s priljubljeno in simpatično Brigito Helmovo grandiozen film, ki mu bo naslov «Atlantida». Sužet in vse detajle tega monumentalnega filma je zajel po znamenitem romanu Pierrea Benoita «Atlantida», ki je vzbudil velikansko senzacijo in zanimanje vesoljnega sveta. Pierre Benoit je napisal «Atlantido» po resničnih znanstvenih domnevah o svetu, ki je bil izginil na Atlantskem oceanu. Bajeslovno opisuje Atlantido in njeno kraljico, ki je tako tajinstveno lepa, da vsak moški, ki jo vidi, od ljubezni umre. Doslej so že tudi drugi filmski režiserji poizkušali prenesti vsebino tega romana na platno, a jim zaradi tehnične nedovršenosti ni uspelo improvizirati niti karakteristike tega propadlega sveta niti niso mogli dobiti tipa Atlantide, glavne junakinje tega romana. Ko se je pa med filmskimi zvezdami pojavila simpatična Brigita Helmova, se je v režiserju Papstu porodila misel, da z njo sname Atlantido.

Tisti, ki so bili tako srečni, da so gledali snemanje posameznih prizorov, so kar zadivljeni. Brigita Helmova je božanstvena. Njena lepota v tem filmu ni tista filmska lepota, dekorirana z razno šminko in z žarki reflektorja, to je resnična lepota, neposredna in klasična v pravem smislu te besede. Če človek gleda to čudovito lepo Brigito, ga nekako sugestivno prenese v minile veke in ga prevzame dojem, da ima pred seboj Rimljanko, lepo in omamljivo, kakršne so bile grške boginje, neodoljivo in divno kakor najlepša pesnikova misel o ženi.

— Brigita Helmova je dala Atlantido, ki presega celo Atlantido Pierrea Benoita, je rekel nedavno Papst, ko so ga izpraševali o tem njegovem novem filmu. Mimo tega je Brigita Helmova pokazala, da sodobna lepa žena, današnja naša žena, s svojo lepoto celo v najsubtilnejših momentih davne prošlosti lahko tekmuje z boginjami.

Novinarji pa že zdaj na dolgo in široko pišejo o Atlantidi. Med drugim omenjajo tudi neko značilno okolnost. Brigita je, ko je bilo reproduciranih nekaj

* Knjigo «Atlantido» dobite prihodnji mesec. Prečitajte razpis na strani 322.

prizorov iz prvega dejanja, z vidno osuplostjo gledala v platno in vzkliknila:

— O Bog! Kaj je ta Papst napravil iz mene!

Hudomušneži razlagajo te njene besede tako, da je ona to rekla zato, ker se ima celo za lepšo od Atlantide, ki jo je ustvarila v Papstovem zvočnem filmu. Te zbadljive besede so seveda segle tudi do njenih ušes, in tedaj je Brigita kategorično izjavila:

— Prazne besede! Da sem jaz Atlantida, da sem namreč res lepa kakor Atlantida, mar mislite, da bi me bili šele zdaj odkrili?

—r—

P e r z i j s k i d e r v i š i

Perzijski derviš čita sredi ulice svojima tovarišema sveto knjigo.

Perzijski derviš je brat indijskega fakirja. Vsak potnik, ki hodi po Perziji, srečava te potujoče berače po cestah, vaseh in mestih.

Težko je ugotoviti, kakšna je «šola» pri različnih derviških sektah. Vidi se pa, da se za dobrega derviša ni treba posebno učiti. To so pravi mojstri, da slepe ljudi, nesramni so, laskavi — in premeteni poznavalci narodne duše in značaja.

Ti ljudje imajo navado, da se iznenada pojavijo — in prav tako iznenada izginejo. Nikdar jih živ človek ne vpraša, odkod prihajajo in kam so namenjeni. Tem nomadom pripisujejo ljudje veliko moč. Zato so njih žrtve večinoma lahkovrneži.

V času, ko praznujejo v Perziji svoje novo leto, se dervišu najboljše godi. Od vsakogar dobi kakšen dar. O pravem času potrka na vrata bogatinov. Če darilo ni takšno, kakršnega je pričakoval, si zna izsiliti pozneje, kar želi. V ta namen preseneti svojo žrtev z žalostno in zoprno podoknico, ki jo igra na instrumentu

NEVIDNA ZAŠČITA VAŠE NEŽNE KOŽE

Volna in svila varujeta Vaše telo mnogih nevarnosti vlažnega in mrzlega vremena. A Vaš obraz? Dajte tudi njemu zanesljivo zaščito — Elida Creme de chaque heure! S svileno nežno tenčico pokrije kožo . . . jo varuje in neguje . . . a Vi ste lepa vkljub dežju in neurju!

ELIDA CREME DE CHAQUE HEURE

iz bivolskega roga. Zoprnega godca ni moči pregnati niti z mrzlimi polivi in preneha tuliti šele tedaj, ko dobi bogato darilo.

Dervišev je seveda več vrst in niso vsi sejmarski potepuhi in sleparji. Med njimi so tudi ljudje, ki so bili nekdanj bogati in so svoje premoženje razdelili med reveže, sami so pa šli beračit.

So tudi derviši, ki se ne umivajo, ne češejo in ne strižejo. Ti fanatiki nosijo obleko tako dolgo, dokler

ne skaplja z njih. Če jih človek vpraša, zakaj to delajo, mu takole odgovore: «Čemu bi se človek umival in negoval telo, če postane po smrti paša za črve.»

Perzijec ne odreče dervišu nikoli kosila v svoji hiši, pogosto povabi raztrganega in umazanega potepuha celo sam k mizi. Tudi Evropeu se zdi zanimiva ta navada, ki se da pojasniti tako, da Perzijec bolj zaupa svojemu slugi kakor rodnemu bratu.

Svetovni derviš, oblečen v živalsko kožo, z debelo gorjačo v roki, potuje po Perziji.

Tip pobožnega derviša.

Derviš s kopjem, na katero je ponosen.

KOLEDAR

REVIJE «PRIJATELJ» ZA LETO 1933.

Ta je Vaš koledar

Sto štirideset strani, bogato opremljen s slikami. 120 praktičnih nasvetov za vse in vsak dan. V tem koledarju je knjigovodstvo za 365 dni. Zabavni in poučni del Vam bo za kratak čas in v razvedrilo.

■
20 Din ali zastonj?

■
Kakor kdo hoče!

Vsak naročnik, ki plača naročnino Din 60.— za revijo «Prijatelj» dobi ta koledar **zastonj!** Odpošljite še danes priloženo rdečo dopisnico.

Perutzov finozrnčasti ozki film 19° Sch.

Negativni film 9½ in 16 mm, varnostni film
«NONFLAM»

Dolgoletne, pri izdelovanju Perutzovih specialnih fino-zrnčastih emulzij pridobljene izkušnje so nam omogočile sedaj ustvaritev novega Perutzovega finozrnčastega ozkega filma. Če že kje, tedaj je merodajna prav pri ozkem filmu sploh dosegljiva fina zrnčavost za dober uspeh in je zanesljivo znamenje najboljše kakovosti. Živa slika pa ne sme samo jasno in briljantno stati, ampak mora tudi «blesteti», to se pravi, biti morajo s popolno ortokromazijo tudi vse barvne vrednote jasne. Podaja barv je pri tem filmu že brez rumenice prvovrstna, priporočljive pa so itak samo svetle rumenice. Potem osvetlimo vedno z nastopno zaslonkino odprtino, n. pr. brez rumenice f:11, s svetlo rumenico f:8.

Moderna fotografija z malimi filmi in Perutzov film

Fotografija je postala znanost. Ni še dolgo tega, ko so se vprašanja praktične fotografije reševala po navadi po občutku in iz izkušnje. V velikem krogu fotoamaterjev in tudi poklicnih fotografov je bohotno cvetela empirija. Natančno opazovanje in številčna kontrola najbistvenejših fotokemičnih postopkov je bila praktikom domala neznana. Razširjali so nedotakljiva mnenja in nauke o načinih delovanja, o delovanju plošč in filmov, o tajinstveno zvarjenih razvijalcih in njih nadnaravnih lastnostih, razpolagali so s čarobnimi recepti in z mističnimi spoznanji, ki so se podedovali od rodu do rodu, katerih zmote ali celo bedarije se celo še danes ne morejo iztrebiti popolnoma. Semkaj spada na primer bajka o čudotvorni moči glicinskega razvijalca, prednosti ure in ure trajajočega razvijanja v tankih (Standentwicklung), sem spada tudi naziranje, da je treba od časa do časa na vsak način izpremeniti

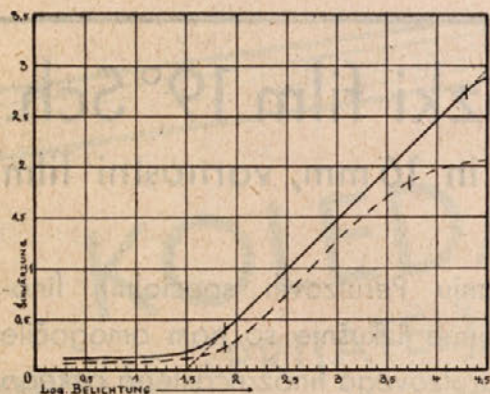
čas osvetlitve z ozirom na poseben način razvijanja. In še marsikaj.

Fotokemija pa je znanost. In z zadovoljstvom lahko ugotovimo, da se fotoamaterji čim bolj že nagibajo k stvarno-treznemu opazovanju in k znanostni metodiki.

Dragocen zgled nam nudi sodobna tema o fotografiranju z malimi filmi, ki, kakor znano, obstoji v tem, da se veliko število negativov, do približno 36 kosov, posname zaporedno na enem filmskem traku. «Leica» je pričela, njej so sledile kamere 3:4 cm, dalje «Rolleiflex», naposled «Krauss-Peggy» in tudi «Contax». Povsod pa se je izpočetka popraševalo, kako je mogoče individualno razviti posamezne negative. Jedro pa tuči v tem: Moderni mali film s svojo dolgo vrsto slik onemogoča staro «individualno razvijanje v treh skledah». Da je odvisno razvijanje od vsakokratne množine bromkalija, alkalija, razredčitve z vodo in tako naprej. Vse stare preizkušene knjige učijo, da je le na ta način mogoče doseči najboljše negative. In vsemu temu se odteguje moderni mali film. Ta se vtakne ves naenkrat v skledo, se po določenem času razvije, in film je tako ves optimalno razvit. Novi izsledki moderne fotokemije so v tem pogledu prišli do novih spoznanj. Vzrok, zakaj se lahko moderni mali film razvije brez individualnega ozira, tiči v izredno veliki osvetlitveni razsežnosti njegove emulzije, zaradi katere je vsakršna prilagoditev razvijalca popolnoma odveč.

Kaj je torej «Osvetlitvena razsežnost»? Kako jo ugotovimo, kako izmerimo?

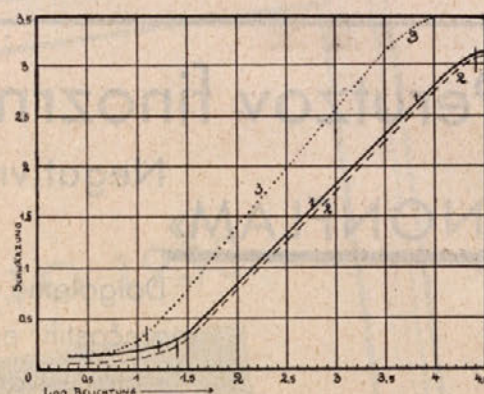
Pod popolnoma enakomerno naraščajočim sivim klinom, katerega prvi konec je popolnoma črn, drugi pa čisto prosojen, osvetlimo v kopirnem okviru z magnezijo kos filma, ki ga hočemo preiskati. Filmsko kopijo nato razvijemo, fiksiramo, operemo in posušimo. Potek in-

tenzitate naraščajočih očrnjenj, ki nam jih kaže film, izmerimo z merilcem, tako imenovanim «denzografom», in tako lahko določimo razmerje, ki obstoji na vsakem mestu med množino luči in počrnelostjo.

Izmerjena počrnenja prenesemo na navpičnico, na «ordinato», lučne množine pa na vodoravnico, na «absciso» pravokotnega koordinatnega križa. Tako nastane gradacijska ali karakteristična krivina preizkušenega filmskega materiala.

Za primer navajamo v sliki štev. 1 gradacijsko krivino Perutzovega finožrnčastega filma Antihalo. Pričenja se spodaj, gre nekaj časa vodoravno, potem se pa počasi vzpenja navzgor, da se potem izgubi desno zgo-

raj v kotu 45° k abscizi. Spodnji del obsega polje najslabših in slabih lučnih učinkov, torej premajhne osvetlitve. Natanko ravni del krivine pa obsega razdaljo pravilne osvetlitve. Čim daljša je ravna črta krivine, tem večja je osvetlitvena obsežnost.

Vse to pomeni za praktično uporabo: ako Perutzov finožrnčasti film Antihalo osvetlimo 20krat ali celo 30krat preveč, dobimo še vedno brez vseh razvijalnih čarovnij sicer gost negativ, ki pa da pri smiselnem podaljšanju osvetlitve na normalnem papirju popolnoma normalne kopije ali povečave. Krivine poleg gladko začrtane pa nam kažejo zgornji primer za manj vredne filmske izdelke.

Nenad Vojvodič:

Moški tu in tam ter kako.

Moški se usede v tramvaju, če je prostor in če je mogoče, tako, da ima noge pod seboj, a ne v napotje drugim ljudem. Zmeraj mora biti pripravljen, da odstopi svoj sedež stari ženi ali slabotnemu starcu, in ne samo emajlirani gospodični!

Ne pričinja razgovora in se ne jezi nad električno cestno železnico. V vozu ne pušča voznega listka, ne luščin pečenega kostanja in ameriških lešnikov niti duha po prima brilantini.

Moški v vlaku, ki stopi v kupe za ženske, sede vsaj za dva kupeja dalje. Kadi, če ima kaj in če je kupe za kadilce. Ravna se po prevoznih predpisih. Ne pljuje na tla, kadar je, kar ima s seboj, cmoka kolikor mogoče malo. Svojo prtljago položi tako, da ne pada med vožnjo na glave sopotnikov. Med počitkom po jedi ne naslanja glave na sosedovo ramo. Neprijetno je, če zadremlje in smrči v čudo visokih in globokih glasovih.

Moški v gledališču mora sesti na tisti prostor, ki mu ga kaže listek, in ne sme sleči suknjiča niti v hudi vročini. Tudi skrbi, da ne zavzema večjega prostora kakor mu je odkazan in se za stranska naslanjala v miru sporazume s sosedom.

Zveza skavtov Kraljevine Jugoslavije

sporoča s svojim dopisom z dne 5. oktobra t. l. dr. Wanderju tole:

«Naš odbor Vam izraža svojo posebno zahvalo za Vaš proizvod 'Ovomaltine', ki ste ga poklonili za prehrano tabornikov II. zveznega taborjenja.

Ob tej priliki Vam z veseljem lahko potrdimo, da se je Vaš proizvod 'Ovomaltine' izkazal ne samo kot

idealno sredstvo za prehrano, ki lahko popolnoma zamenja vsa sredstva za zajtrk in večerjo, kar jih je bilo doslej v navadi, ampak se je med uporabo 'Ovomaltine' tudi pokazalo, da uživanje 'Ovomaltine' tudi ugodno vpliva zlasti na voljo za delo, razpoloženje in na aktivnost tabornikov. 'Ovomaltine' se zato lahko priporoča vsem edinicam za prehrano pri velikih naporih, posebno pa v tečajih in planinskih taboriščih.

Ker je tudi ugotovljeno, da so vsi člani brez izjeme, pa tudi tisti, ki niso bili vajeni tega sredstva, z zadovoljstvom uživali 'Ovomaltine', sklepamo iz tega, da je ta proizvod primeren za vsako starostno leto in za vse organizme, tudi za tiste, pri katerih ustvarja navadni taborniški zajtrk kakao zdravstvene komplikacije.

Ko Vam sporočamo te rezultate anketiranja, ki se je vršilo po II. zveznem taborjenju pri članih poveljništva in vodjah edinic, Vam naznanjamo, da predložimo na rednem občnem zboru Savske skavtske župe dne 9. t. m. priloženo resolucijo v znak hvalečnosti do Vas.

S spoštovanjem — Odbor za II. zvezno taborjenje skavtov kraljevine Jugoslavije. Prof. ing. Stipetić s. r. Drugi podpis nerazločen.»

Osvežite se,

če porabite za kopel

tableto iz smrekovega igličja.

Dobivajo se v vseh lekarnah, drogerijah in parfumerijah. — Pločnata škatlica s 6 tabletami 20 Din, z 12 tabletami 38 Din.

Posamezna tableta 3 Din 50 p.

Bratko Kreft:

Kalvarija za vasjo

(Nadaljevanje.)

15.

Trta je že cvetela. Njen vonj se je razširjal z vetrom po šumi in bližnji dolini.

Ledrečevi so se preselili v Rožički vrh. Njih novi dom je bila stara viničarija srednjega, nemarnega kmeta. Da ni bilo vojne, bi se ne mogli vsi stisniti v ozko, cimprano kočo.

Micika je že ves dan čakala poroda. Zjutraj so jo prijeli krči in morala je leči. Mati njena in sosedka sta zvečer skrbno bdeli poleg nje. Slutili sta, da bo težko. Proti polnoči je Micika zavpila in nekaj minut čez polnoč je že stara Ledrečka kopala močno moško dete. Porodnica se je od bolečin skoraj onesvestila. Ležala je na postelji brez moči. Da ni včasih polglasno vzdihnila, bi se zdelo človeku, da spi. Ozrla se je po sobi. Otrokov jok jo je priklical k sebi. Na peči je brlela slaba, zamazana petrolejka. Dišalo je po rojstvu. Porodnica je vdihavala duh vase, in ko so ji položili otroka v postelj, je začutila, da je to njeno dete, človek, ki ga je ona rodila. Osemnajstletna mati je ponudila sveže, še nedotaknjene mlade grudi otročičku, ki se je strastno vsesal vanje in pil mla-do, prvo mleko iz matere. Micika je ves čas čutila opojno, prijetno bol materinstva, ki jo občutijo najbolj dekleta, ko so prvič matere. Gledala je otroka, kako je sesal z zaprtimi očmi, in pozabila v teh trenutkih, da so pred mesecem pokopali njegovega očeta Mihala. Pozabila je na ljudi in njih sodbo, pozabila, da je od njih nepriznana, nezakonska mati in da je po sodbi ljudi njen otrok pankrt. Bila je samo mati in njeno dete — materino dete, materin sin.

Župnik je godrnjal, ko so ga prinesli h krstu.

«Takih nam prav manjka. Sin dezerterja in samomorilca.»

Komaj so ga ženske preprosile, da ga je krstil na sv. Mihaela.

Tako se je takoj po rojstvu začela težka pot Mihaleka, sina Mihala, dezerterja, požigalca in samomorilca. Vse je zrla za ženskama, ko sta šli z otrokom skozi vas. Le pri Murkovih ni bilo videti nikogar. Samo izsušeno pogorišče je zijalo v mimoidoče in ženski sta zrla naravnost predse, da bi ne sprejeli pozdrava očitanja in sodbe. Pospešili sta korak in stari Ledrečki se je utrnila solza.

Tak je bil Mihalekov krst.

*

Jaz bi si tudi želela kaj takšnega! • „Saj ni nov, samo oprala sem si ga, da je kakor nov!“ • Opran je samo? Ni mogoče! • „Vidite, jaz si tudi ne morem omisliti veliko novega. Zato perem vse svoje reči z Luxom. In vse je kakor novo, če perem

LX 10-32

Grozdje se je začelo že mehčati. Velika maša je že minila. Pred cimprano kočjo je popravljal Ledreč svoj klopotec. Lani ga je bil veter vrgel z ogrodja. Poleg sključenega, prilično že sivoga grobarja je stal otrok v krilu, zakrpanem in zamazanem. Tudi bos je bil.

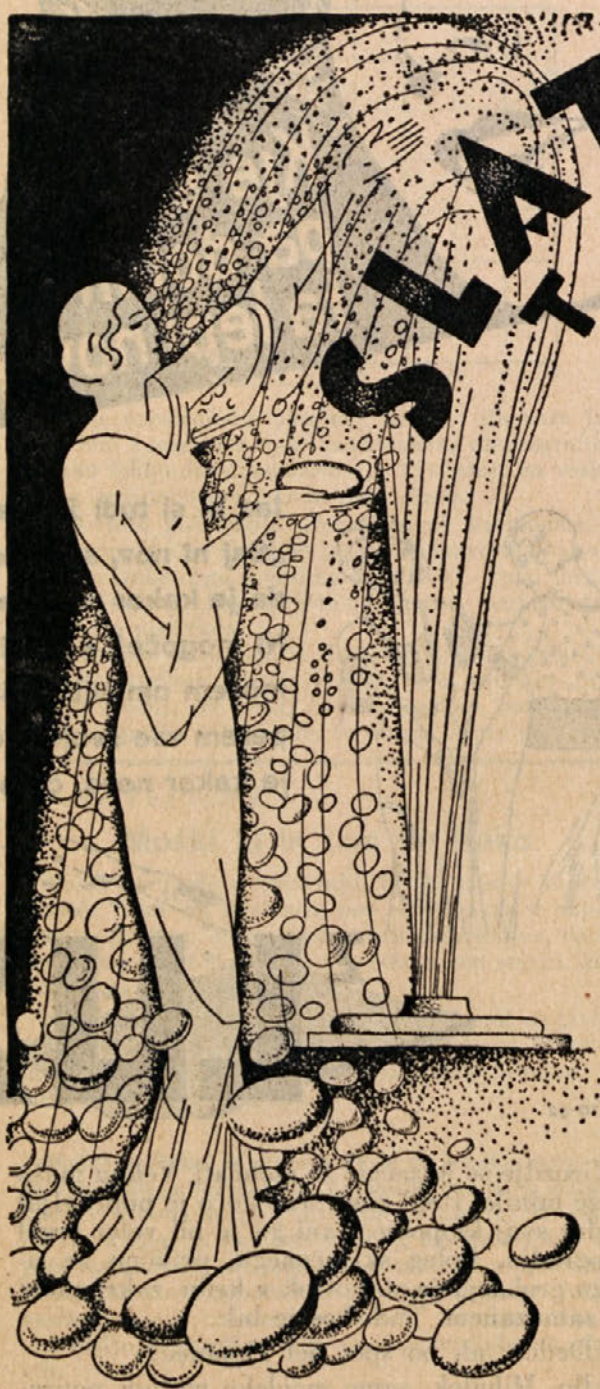
«Dedek, ali bo spet pel klopotec?»

«Bo, Mihalek, samo macleke moram popraviti.»

«Al boš kmalu naredil?»

Otrok je nestrpno pričakoval konca dedovega dela. Poskočil je od veselja, ko je dedek vstal, in sta šla v gorice, kjer je stal močan klopotečev drog.

«Dedek, jaz bi tudi rad splezal tako visoko», je dejal Ledreču, ko je ta splezal po drogu do vrha in zatikal klopotec. Sin Joža mu je moral pomagati z lestvo, zakaj tak klopotec, to je teža. Še dva sta ga komaj obvladala. Na koncu sta mu zateknila še veliko, svežo metlo iz samih brezovih vej. Ko je Ledreč vse pregledal, ga je odklenil. Kakor da se vzbuja iz medvedjega spanja, se je klopotec najprej

SLATINSKE TABLETE • ZA HUJŠANJE

Zares ste lahko lepi ...

Današnja moda zahteva vitko linijo.

Kaj Vam pomaga, če imate še tako lep obraz, ko pa je Vaše telo preobilno. Povsod se Vam poznajo mesnate in maščobne gube. Izkušate jih skrivati z nalašč zato prikrojeno obleko, pa vse skupaj nič ne pomaga. Najprej opazijo to tisti, pred katerimi bi svojo odebelelost radi skrili.

Nezadovoljni ste, mogoče celo nesrečni.

Radi bi si pomagali, pa ne veste, kako. Poizkusili ste že s stradanjem. Opazili pa ste kmalu, da niste prav nič shujšali, pač pa da Vam je stradanje samo škodovalo.

Danes pa imamo za hujšanje posebne „Slatinske tablete Bahovec“. „Slatinske tablete Bahovec“ so sestavljene iz najboljših mineralnih soli in naravnih rastlinskih ekstraktov. „Slatinske tablete Bahovec“ so uspešno in neškodljivo sredstvo proti debelosti (korpulenci). – Uživajo se zjutraj, opoldne in zvečer po eno ali dve tableti.

Sedaj je še čas, da se iznebite svoje preobilne teže in kar imate preveč na telesu.

Ena doza (100 slatinskih tablet) stane Din 46.—,
velika doza (200 slatinskih tablet) pa 74.—.

Slatinske tablete izdeluje apoteka:

Mr. BAHOVEC, LJUBLJANA
Kongresni trg 12

Kjer vsa druga sredstva odpovedo, dosežejo Slatinske tablete za hujšanje presenetljiv uspeh!

komaj vidno premaknil. Vsi trije so čakali, da ga veter požene. Zdelo se je, da ne bo šlo gladko.

«Mogoče sem ga premalo namazal», je pripomnil grobar. Tedaj pa se je klopotec zasuknil proti vetru in težko je zapelo po goricah in v solnce. Klum... pa... klum... pa... Nato vedno laže, glasneje in čisteje.

Mihalek je vriskal.

«Mama, mama, klopotec že poje...»

«Poje, poje», je dejala Mica, ki je prišla na vrt obešat perilo.

«Židarska kuga gre po deželi», je še dostavila in poljubila veselega otročička.

«Slabo je za židarsko kugo. Saj je vse na vojni. In nihče ne žida več.»

To je bil Ledrc. Nekam težko je hodil. Prehlad ga je mučil vso zimo. Po kosteh ga je trgalo. Toda bil je žilavega života. Ni se hotel ukloniti.

«O Bog, prezgodaj je še. Nikar. Vojne še ni konec.»

*

V popoldanskem solncu se je svetila dolina. Sredi nje se je belila cerkev z visokim zvonikom in zidane hiše, pokrite z opeko, so stale tam.

«Dedek, zakaj so tiste hiše tam doli tako bele in velike?»

«Zidane so in kmečke.»

«Ali naša ni zidana?»

«Ne, naša je cimprana. Iz lesa je in z blatom ometana.»

Mihalek je mislil naprej.

«Kdo je tam doma?»

«Kmetje.»

Otrok je pomislil.

«Kmetje? ...»

Čudna, nepojmljiva beseda. Kmetje... Ledrc je klepal koso.

«Kdo so to — kmetje?»

Ledrc se je grenko nasmehnil. Ni vedel, kako naj razloži radovednemu otroku.

«Kmetje, to so ljudje, ki imajo zemljo.»

Mihalek ni mogel razumeti te razlage. Spomnil se je, da je njihova hiša z blatom ometana, nizka in s slamo krita. Čudna misel se je prikradla vanj.

«Ali mi nimamo zemlje? Saj jo vendar imamo.»

Spet se je Ledrc bridko nasmehnil.

«Nimamo je, Mihalek, nimamo. Vse to je kmečko.»

Nerazumljiva senca je legla v otrokove misli.

«Potem mi nismo kmetje?»

«Nismo...»

Stari Ledrc je odgovarjal že nejevoljno. Zakaj toliko vprašuje nesrečni otrok? Čim delj ne bo vedel za kmeta, tem bolje bo zanj.

Otrok je čutil senco še naprej. Dedovega mračnega pogleda se je začel bati. Stopil je v gorice.

«Ne smeš v gorice. V grozdju so kače.»

Zakaj mu vsi govore, da so v grozdju kače? Zadnjič je vendar videl strica Jožefa, kako je utrgal jagodo, pa ni bilo nikjer kače, ki bi ga pičila. Ali piči samo otroke? O, težke so te misli za otroško glavo, ki počasi, korak za korakom, izkuša spoznavati svet.

«Mamica, kdaj pojdeva tja doli v vas?»

«Kmalu, samo še eno zimo potrpi! Zdaj je še predaleč zate. Pot je dolga. Mamica pa te ne more vso pot nositi. Pretežak si že.»

Mihaleku je bilo na jok.

«Tako rad bi že videl cerkev in bele hiše... Saj že lahko grem. Boš videla, da bom šel. Vso pot. Nič me ne bo treba nesti.»

Toda mamica se ni dala omehčati.

«Drugo leto, Mihalek. Ko bo solnce in nedelja, pa ne bo blata po poti, pojdeva v cerkev k maši. Potrpi, vse boš še videl.»

Ali potrebujete sredstva za otrebljanje?

ARTIN

Vsako jutro boste z lahkoto opravili potrebo, ako boste prej ta večer zaužili 2 do 3 kroglice ARTINA. Dobiva se v vseh lekarnah. Vsebina škatle, ki stane Din 8.—, zadostuje za 4- do 6krat.

Odobrilo ministrstvo za socialno politiko in narodno zdravje št. 12.258 z dne 12. julija 1932.

Šolska mladina

je naimočneje podvržena raznim nalezljivim boleznim. Da ne zajdejo kali skozi usta in grsko duplino, Vas varujejo najbolje priljubljene

Dobivajo se
v vseh lekarnah.
Cena malemu ovoju
Din 8.—
velikemu „ 15.—

Mihalek se je nezadovoljen napotil za hišo in se pod drevesom zjokal, ker bo moral še čez zimo počakati.

14.

Micika se je zbudila.

Otrok je v sanjah zavpil. Ves poten je bil. Zbudila ga je. Zbala se je, da je bolan.

«Kaj je, Mihalek?»

Otrok je odprl oči in gledal v poltemi mater, ki se je sklanjala nad njim. Noč je bila svetla. Zunaj je pel klopotec. Počasi so se znašle začudene oči. Stisnil se je k materi in se zjokal.

«Kaj je, Mihalek? Zakaj jočeš?»

Dolgo ni hotel povedati.

«Ali se ti je kaj hudega sanjalo?»

Tedaj je otroku jok zamrl.

«Da.»

«Povej!»

«O kačah, ki so v grozdju, se mi je sanjalo. Pikale so me, in mene je bilo tako strah, ker sem se bal, da bom umrl od njih pika.»

Mati je pomislila.

«Ali si zibal grozdje?»

Mihalek ni odgovoril. Šele po dolgem času je izpovedal, da je bil popoldne sam v gorica in da je poizkušal zobati. Ker se mu po prvi jagodi ni nič zgodilo, je pozobal še drugo... tretjo... na koncu ves grozd. Sedaj se je zjokal. Strah ga je bilo sanj in tistih strašnih kač, ki so v grozdju in ki jih je bržkone z grozdom vred pozobal. Mati ni mogla drugače pomiriti vročičnega otroka, pa mu je povedala resnico. Da v grozdju ni kač, ampak da pravijo ljudje to zato, da bi otroci ne uživali zelenih jagod, ker bi zboleli. Poleg tega pa se grozdje sploh ne sme zobati pred bratvijo. To je taka navada. Gospodar bi ga s palico pretepel, ko bi vedel, da je zibal grozd. Tega ne sme storiti nikoli več. Mihalek je obljubil.

Drugi dan je zamišljen hodil po cesti in zdaleč motril z grozdom obložene trte. Še vedno je mislil na kače in grozdje.

15.

Micika se je dolgo časa branila. Ni ga hotela peljati v vas. In stari Ledrc se je zadržal nadnjo: «Otroka svojega se sramuješ.»

To je bolelo, zelo bolelo. Ali ni bilo to čuvstvo res nevredno matere? Ta sram? Saj otrok je njen, če tudi je bil njegov oče dezertar, požigalec in samomorilec. Kljub temu ji je bilo težko v sebi premagati ljudi. V duhu je videla vse tiste obraze, ki bodo zijali in z očmi ali celo s prsti kazali za njima, ko pojdeti v cerkev. In če srečata starega Murka, kaj mu porečeta? Nič. Vstran bo pogledala in tudi otroku ne bo nič povedala.

V soboto mu je kupila novo obleko. Še stari Ledrc je dal nekaj dinarjev zraven. Vojna je končno vendar minila in nekaj več denarja je prišlo človeku v roke, četudi so kmetje že tožili, da nima nobene vrednosti več.

Mihalek je nestrpnost čakal odhoda. Nova obleka mu je prinesla praznično čuvstvo sreče in zadovoljstva. Venomer je silil mater, naj hiti, da bi ne zamudila.

Po poti bi najrajši ušel kar naprej. Vedno je videl cerkev pred seboj. Kar poletel bi kakor golob. Ko pa so se bližali vasi in je bilo vedno več tistih, ki so šli k maši, se je Mihalek ustavil. Kakor da ne upa stopiti z ozkega jeza na široko, belo cesto, ki se je vila skozi vso dolino, skozi vas, kjer je bila cerkev, bele hiše in kjer so bili kmetje doma. Počakal je mater in jo prijel za roko. To je bil tisti praznični strah otroka, ko stopa pred nove, doslej še neznane stvari. Oči so gledale, komaj so mogle vse videti. Preveč je bilo novega. Tam je bila trgovina. Vse se je kar bleščalo zanj v izložbenem oknu. Zagledal je svoji podobno obleko in zakričal: «Mamica, tam pa je prav taka obleka, kakor je moja.»

Vsi, ki so šli v bližini, so se zasmeli.

«Saj sem tvojo tudi tu kupila.»

Miciko je dušilo. Čutila je, kako zro ljudje nanjo in na otroka, kako bulijo njih oči, kako jo režejo s pogledi. Zdelo se ji je, da vsa usta kriče: «Poglejte, pankrta pelje k maši. Sina požigalca in samomorilca! Mogoče ga hoče pokazati očetu Murku, da bo videl zarod svojega sina! Ne bo vesel tega srečanja...»

Križev pot je šla Micika. Krčevito se je držala otroka, ki je venomer govoril in govoril. Nenadoma se mu je bil razvozlal jezik, Micika pa je dajala vprašanjem odgovore, nejasne in kratke.

«Zakaj me tako vlečeš, mamica?»

Otrok bi rad postal sredi trga pred cerkvijo in se ozrl okoli sebe na dolgo in podrobno. Še nikoli ni videl toliko ljudi skupaj. Nič ni razumel. Zato se je upiral materini roki, ki ga je vlekla v cerkev. Ko pa sta stopila čez prag in je zadišalo po kadilu, je takoj pozabil na ljudi pred cerkvijo, na izložbeno okno in visoki zvonik. Bile so še molitve, ljudje so klečali. Novi svet, svet pravljic in sanj, se je odprl zdaj zanj. Mati je hotela, da poklekne z njo, toda noge so v kolenih otrpnile od bleska in sijaja oltarjev, številnih kipov in slik. Pustila ga je, da je stal, le roke mu je sklenila v molitev.

In Mihalek je gledal. Tam na velikem oltarju se je bleščalo vse v zlatu in štiri sveče so gorele. Zlato jagnje je ležalo na debeli knjigi in zadaj v dolgem, koničasto zaključenem oknu je stal v steklu vitez sv. Jurij. Ob njegovih nogah je ležal mrtvi zmaj.

«Zakaj pa nima konja?» je otrok glasno vprašal mater, da ga je morala posvariti. Nič odgovora mu ni dala na vprašanje. To mu ni šlo v glavo. Doma mu je vendar pripovedovala, da je imel vitez Jurij lepega, belega konja, zdaj ga pa nima... Toda ni utegnil, da bi se ustavljaj ob tem vprašanju. Oko je hitelo naprej. Od svetnika do svetnika.

Na veliki sliki križevega pota je spoznal s trnjem kronanega Kristusa. Taka slika je visela tudi pri njih doma, le da je bila manjša in nebarvana. Tukaj pa se je vse svetilo v tisočeri barvah. Kar obračalo ga je na vse strani. Sam ni vedel, kje bi ustavil oči. V kapeli v stranski cerkvi je stal na oltarju velik kip Matere božje.

«Mamica, poglej, tam je Marija!»

«Tiho, Mihalek, ne govori, samo glej!»

Mihalek pa bi bil tako rad govoril. To mu ni bilo niti najmanj prav, da so bili ljudje tako tihi, nekam povsem drugačni ko zunaj. Teda se je oglasil zvon. Najprej eden, potem vsi štirje. Po cerkvi je odmevalo in Mihaleku se je zdelo, da se tresejo kamnita tla pod njim. Ustrašil se je, ko je zagledal župnika, oblečenega v belo srajco. Nenadoma ga je zagledal. Odkod in kako je prišel tja gor?

«Mamica, kaj to pomeni?»

«To je prižnica. Zdaj moraš biti čisto tiho in poslušati moraš gospoda, kaj bodo pripovedovali.»

In Mihalek je gledal gor, toda nič ni razumel. Zakaj gospod župnik tako kričijo in mahajo z rokami? Zakaj smejo biti oni tako glasni, Mihaleka pa mamica takoj okrega, če po čem vpraša. In kako so sploh prišli tja gor? Nikjer ni videti stopnic. Odkod so prišli? Tega vprašanja ni mogel rešiti. Oziral se je na vse strani. Ko so na koncu odmolili, je napel vse oči, da bi videl, kam bo župnik izginil. Videl je, kako je župnik odgrnil pred seboj zastor in izginil v steno. Zastor za njim se je zaprl in nič več ni mogel videti župnika. Ni se mogel premagati.

«Kam so izginili gospod?»

Mati se je nasmehnila.

«Stopnice so tam zadaj za zastorom. Zdaj so šli v žagrad. Tam se bodo preoblekli v svečano obleko in potem bodo pri glavnem oltarju, tam, vidiš, kjer je tista lepa zlata ovčica... Tam bodo brali iz debele knjige. Le pazi!»

Mihalek je napeto pričakoval, kaj se bo zgodilo. Ves se je tresel, ko so z vso močjo zabučale orgle. Stopil je bliže k materi, zakaj nobenega glasu ni mogel razločiti. Prvi trenutek se mu je zdelo, kakor da grmi v cerkvi. Ozrl se je po ljudeh. Nihče se ni oziral, nihče ganil.

VSAKA ŽENA JE LAHKO LEPA, ČE SKRBI ZA SVOJE ZDRAVJE.

Vsaka bolezen se takoj pozna na Vašem telesu. Obraz je razoran in poln gub. Barve je sivkastoblede. Koža je podvržena raznim neljubim izpuščajem.

Zato morate skrbeti za svoje zdravje. Telesu je treba novih oživiljajočih sokov, da ga naredimo odpornega in zdravega. V ta namen je najboljšo naravno zdravljenje z zdravilnim „**PLANINKA**“-čajem, ki je pripravljen po večini iz planinskih zdravilnih zelišč. Dolgoletna izkustva potrjujejo, da je zdravilni „**PLANINKA**“-čaj, ki ima v sebi preizkušene in zdravilne sestavine, najboljši in edini regulator za čiščenje in obnavljanje krvi. Zdravilni „**PLANINKA**“-čaj uničuje bolezenske klice, filtrira kri in stori, da lahko in pravilno kroži, zato popravlja ves organizem. Zdravljenje z zdravilnim „**PLANINKA**“-čajem, ki naj traja 6 do 12 tednov, deluje posebno dobro pri vseh tistih, ki jim želodec slabo prebavlja ali so zaprti, ki jim čreva slabo delujejo ali so napeti, ki imajo omotico, ki so bolni na mehurju ali trpe na hemoroidih, ki imajo oslabele ali zamaščeno srce, ki so bolni na jetrih, ki imajo nervozo ali ki jim živci nagajajo. Zdravilni „**PLANINKA**“-čaj pospešuje slast in deluje posebno dobro pri arteriosklerozi in zasluženju pljuč. Zahtevajte v lekarnah samo pravi

„**PLANINKA**“-čaj **BAHOVEC**,

ki se ne prodaja odprto, ampak samo v izvirnih plombiranih zavitkih s proizvajalčevim napisom:

Lekarna

Mr. ph. L. BAHOVEC

LJUBLJANA.

MR. BAHOVEC

PLANINKA
ZDRAVILNI
ČAJ

Taka smuka v
belem svetu

je Vaše veselje
in Vaše zdravje.

Srečni časi bele opojnosti se bližajo. Vsi, ki znamo uživati lepoto naše zemlje, vemo ceniti ugodje, ki nam ga daje zimski sport. Zato vabimo tudi tiste, ki še niste nikdar imeli smučk na nogah, da si letos nabavite dobre smuči, palice in vse drugo, kar potrebujete za idealno smuko.

Pišite takoj tvornici smučí, šatorov, čolnov

B. KOLB

Vižmarje - Št. Vid nad Ljubljano

po obširen, bogato ilustriran brezplačni katalog „Vse za zimo“, ki prinaša mnogo aktualnosti za bodočo sezono!

Presenetil bo prav gotovo tudi Vas.

Detajlna trgovina
v Ljubljani, Šelenburgova ulica 6.

Gospa!

Zahtevajte
pri
svojem
trgovcu
samo
izdelke
tovrnice
keksov,
biskvita,
vafeljnov
itd.

B. PAUER, družba z o. z. Ljubljana - Šiška

Nova došle novosti

*

blaga za damske plašče
finih kvalitet, velika izbira

Priznано najugodnejši nakup

A. ŽLENDER, Ljubljana, Mestni trg šte. 22

Nič se niso ustrašili tega čudnega grmenja. Mihalek se je oziral v vse kote. Odkod prihajajo ti glasovi? Počasi je začel razločevati melodijo in pesem.

«Kje pojejo, mamica?»

«Na sodeh.¹ Tam zgoraj.»

Kako čudno! Tam zgoraj pojejo? ... Obrnil se je in hotel stopiti nekaj korakov nazaj, mati pa ga je pridržala.

«Naprej glej!»

Pri oltarju je zazvonilo. Župnik je pristopil, oblečen v zlato obvezan plašč. Odprl je nevidna vrata v oltarju in pokazala se je zlata monštranca.

«Vse v zlato! Koliko zlata!»

«Pokrižaj se!»

Pokrižal se je in trkal na prsi, toda nič ni mislil na to. Vse je bilo tako svečano, tako lepo zanj. Kar tu bi najrajši ostal. Večno bi gledal te lepe svetnike, tisti sinji, visoki strop z zlatimi zvezdami posut, lepo Marijo in orgle, ki se jih je prej tako ustrašil, bi poslušal vso večnost. To je vse nekaj drugega, kakor če igra stric Joža na harmoniko. Takrat se smeji in vriskajo, tukaj pa je tako lepo, da bi človek samo gledal in poslušal...

Ves utrujen je bil, ko sta po maši stopila iz cerkve. Globoko si je oddahnil na svežem zraku. Rad bi postal, da bi se ozrl še nazaj, da bi počasi izzvenelo vse to, toda mamica ni pustila. Sa sta itak prišla skoraj zadnja iz cerkve.

Micika se je kar zagnala po poti, ki je peljala od cerkve na cesto. Nekaj stopnic je bilo treba prestopiti. Ko je stopila na drugo, ji je zastala sapa. Pod kostanjem pred župniščem je stal v družbi dveh kmetov oča Murko. Kri ji je planila v lice, noge so se ji opletale. Krčevito je držala otroka, kakor da se boji, da ga ji kdo ne iztrga. Morala je tik mimo njih. Nič ji ni pomagalo, četudi bi se najrajši pogreznila v zemljo. Gledala je naravnost predse. Naj bo, kakor hoče. To ji je šinilo v zadnjem trenutku

v glavo. Vzravkala je glavo in šla mimo ponosno, četudi težko.

«Poglej, huzar gre...»

Tako so dejali Miciki, ki je bila še vedno lepa in ponosna.

Murko se je ozrl. Prav takrat je napravila korak mimo njih in otrok je skoraj teklen poleg nje, tako težko je dohajal njen hitri korak. Kakor da čuti oster pogled kmetov, se je začuden ozrl še hitro nazaj, da ga je mati z roko potegnila naprej.

«Ne zijaj nazaj!»

Otrok je ubogal pokorno, četudi ni vedel, zakaj vse to.

Pogovor med kmeti se je končal. Stari, visoki, močni Murko pa je gledal za otrokom, ki ga je vodila mlada mati. Gledal je še za njima, ko sta že izginjala za ogrom župnišča.

To je bilo njegovo prvo srečanje s sinom njegovega sina...

V zvoniku je bila ura enajst.

(Nadaljevanje prih.)

Skodelica naravne, koncentrirane
hrane

OVOMALTINE

Vam pomaga, da lažje prenašate
dnevne težave.

Dobiva se v vseh lekarnah, drogerijah in boljših specerijskih trgovinah

Gospod sreča dečka, ki je jabolko, in ga opozori:

«Deček, ne jej tako požrešno jabolko! Paziti moraš na črve, saj je gotovo kak črv v jabolku, pa ga boš pojedel.»

«Jaz naj pazim na črva? Če mu je kaj za življenje, naj on sam pazi, da ga ne pohrustam.»

¹ sode = kor (na koru).

ČEVELJČKI 59

na katere smo ponosni.

Oblika, materijal, kroj, udobnost in nizka cena so odlika te obutve.

Vrsta 9315-03

Udobni in lahki čevlji iz satena. Prikladni za urad in vsakdanjo nošnjo. V snežkah jih morete nositi tudi ob slabem vremenu.

Rata

59

Vrsta 9875-03

Vedno elegantni in lahki čevlji iz baržuna. Ravno taki iz satena za isto ceno.

69

Vrsta 1845-52

Elegantni in lahki čevlji iz najfinejšega baržuna, kombinirani z lakom. Nadoknadili Vam bodo čevlje iz jelenje kože in zadovoljili najfinejši okus

69

Vrsta 3945-03

Udobni čevlji iz črnega ali rujavega boksa. Najprikladnejši čevlji za gospodinje, za trg in vsakdanjo uporabo.

99

Vrsta 1845-03

Solidni in lahki čevlji iz najfinejšega laka s pol visoko peto. Zelo prikladni za nedeljo in praznik.

99

Vrsta 1645-05

Solidni in lahki čevlji iz finega rujavega ali črnega telečjega boksa. Za isto ceno iz najfinejšega laka.

89

Vrsta 2945-11

Solidni čevlji iz rujavega ali črnega boksa za dnevno uporabo. Prikladni k sportnemu kostimu. Isti iz laka za Din 99.—.

Veliki zaključek pri domačih tovarnah nam omogočuje, da Vam za malo denarja nudimo nogavice najboljše kvalitete.

Pridite v naše prodajalne —
prepričajte se!

DAMSKE NOGAVICE:

za štrpaci	Din 9.—	par
fine flor	" 19.—	"
svilene	" 25.—	"
najfinejše iz Bemberg-svile	" 35.—	"

Obiščite nas! — Oglejte si naše nove vzorce za jesen!

Naročnina za reviji «Priatelj» in «Uspeh» znaša za vse leto Din 60.—, za pol leta Din 31.—, za četrt leta Din 17.—. Posamezna številka Din 7.—. Izdajata konzorcij revij «Priatelj» in «Uspeh».

Odgovoren za izdajateljstvo, uredništvo in upravljanje Emil Podkrajski, tiska Delniška tiskarna, d. d. v Ljubljani, predstavnik Miroslav Ambrožič, oba v Ljubljani.

Uredništvo in upravljanje sta v Ljubljani, Dalmatinova ul. 10/I. Telefon 24-87.

ZA JESEN

NOVA ZALOGA
VELIKA IZBIRA
ČUDOVITO LEPI VZORCI
VSE, KAR POTREBUJETE
ZA TOALETE, KOSTUME,
OBLEKE, PLAŠČE DOBITE PRI

*A. & E. Skabernè
Ljubljana*

ZA ZIMO

Izginil
je zobni
kamen!

*To je
napravil
samo*

SARGOV

KALODONT